[...]хы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 273 (10641) | 1964 оной ноябриин 18, среда | Сэн 2 мүнгэн

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

РСФСР-эй Верховно Совет зарлаха тухай

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум [...]жэ тогтообо:

Россин Совет Федеративна Социалис[...] Республикын Верховно Соведэй зургаадахи зарлалай дурбэдэхи сесси 1964 оной декабриин 17-до Москва хотодо зарлаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ИГНАТОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, 1964 оной ноябриин 17.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ ТУХАЙ

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

1964 оной ноябриин 16-да КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум „Областьнуудай, хизаарнуудай промышленна болон хүдөө ажахын партийна организацинуудые, совет зургаануудые нэгэдхэхэ тухай" нүхэр Н. В. ПОДГОРНЫН элидхэл соносожо, зүбшэн хэлсээ.

Нүхэр Н. В. Подгорнын элидхэл тушаа нүхэд П. Е. ШЕЛЕСТ, В. В. ГРИШИН, Я. Н. ЗАРОБЯН, К. Т. МАЗУРОВ, Ш. Р. РАШИДОВ, В. Ю. АХУНДОВ гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Пленум зохихо тогтоол баталан абаа. Тэрэнь доро хэблэгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум нүхэд П. Е. ШЕЛЕСТ, А. Н. ШЕЛЕПИН гэгшэдые КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд болгожо, нүхэр П. Н. ДЕМИЧЕВЫЕ КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат болгожо һунгаа.

Хүндөөр үбшэлөөд, удаан саг соо аргалуулха болоһон дээрэһээнь нүхэр Ф. Р. КОЗЛОВЫЕ КПСС-эй ЦК-гай Пленум КПСС-эй ЦК-гай секретариин, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүнэй уялгануудһаа сүлөөлөөд, аргалуулхынь тула нүхэр Козловто амаралта үгэхэ гэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум нүхэр В. И. ПОЛЯКОВЫЕ КПСС-эй ЦК-гай секретариин уялгаһаа сүлөөлөө.

Хүдэлмэридөө алдуунуудые гаргаһанайнь түлөө нүхэр А. И. АДЖУБЕЙЕ КПСС-эй ЦК-гай гэшүүнһээ гаргаха гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум тогтоогоо.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидадуд нүхэд А. А. ЕПИШЕВ, В. Ф. ЖИГАЛИН, В. И. КОНОТОП, И. К. ЛУТАК, П. М. МАШЕРОВ, Г. И. ПОПОВ, В. Е. СЕМИЧАСТНЫЙ, Г. Ф. СИЗОВ гэгшэдые КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд болгохо гэһэн шиидхэбэри гаргаа.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тогтоол

ОБЛАСТЬНУУД, ХИЗААРНУУДАЙ ПРОМЫШЛЕННА БОЛОН ХҮДӨӨГЭЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИНУУДЫЕ НЭГЭДХЭХЭ ТУХАЙ

1. Коммунис байгуулалтада партиин, тэрэнэй нютагуудтахи органуудай үүргые улам дээшэлүүлхэ, область, хизаар болон республика бүхэнэй ажахы ба соёл гэгээрэл хүгжөөхэ зорилгонуудые бүри амжалтатайгаар шиидхэхын тула партийна организацинуудые, тэдэнэй хүтэлбэрилхы органуудые территориально-үйлэдбэриин шэнжээр эмхидхэн байгуулдаг ёһо гуримда дахинаа орохо шухала, энэ ёһо гурим партиин XXII съездын баталан абаһан КПСС-эй уставай гол шухала хубинь болонхой гэжэ тоолохо.

2. Партийна организацинуудайнь промышленна ба хүдөөгэй болгогдожо хубаагдаһан областьнууд, хизаарнуудтахи промышленнашье, хүдөө ажахыншье үйлэдбэридэ хүдэлмэрилдэг областиин, хизаарай бүхы коммунистнуудые нэгэдхэдэг областьнуудай, хизаарнуудай нэгэдэмэл партийна организацинуудые һэргээн байгуулха.

Хизаарай, областной партийна организацида партиин хизаарай, областной нэгэл комитедтэй байха.

3. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй партийна комитедүүдые партиин районно комитедүүд болгожо хубилган эмхидхэхэ, тиихэдээ бүхы партийна организацинуудай, тэрэ тоодо тус районой территори дээрэ байһан промышленна предприятинуудай болон барилгануудай партийна организацинуудай хүтэлбэрине районно комитедүүдэй мэдэлдэ сүм оруулха шухала гэжэ мэдэрхэ.

Хүдөөдэхи районуудай территори дээрэ, областьнуудай, республикануудай центрнүүдтэ энээнэй урда тээ тогтоогдоһон промышленно-үйлэдбэриин (зональна) партийна комитедүүдые болюулха.

4. Партиин нэгэдэмэл крайкомууд болон обкомуудай һэргээн байгуулагдаха бүхы хизаарнууд, областьнуудта 1964 оной декабрь соо зохихо партийна органуудые һунгахын тула партийна конференцинүүдые үнгэргэхэ.

5. Хизаарнуудай, областьнуудай пормышленна болон хүдөөгэй партийна организацинуудые нэгэдхэхэ гурим тухай КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй тодорхойлон бэлдэһэн дурадхалнуудые һайшааха. Хизаарнууд болон областьнуудта нэгэдэмэл партийна организацинуудые, тэдэнэй хүтэлбэрилхы органуудые байгуулгатай, мүн нэгэдэмэл совет зургаануудые һэргээн байгуулгатай холбоотой эмхидхэлэй бүхы асуудалнуудые хаража үзэхэ ба шиидхэхыень ЦК-гай Президиумдэ даалгаха.

ШЕЛЕСТ Петр Ефимович—КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн.

ШЕЛЕПИН Александр Николаевич—КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн.

ДЕМИЧЕВ Петр Нилович—КПСС-эйЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат.

МҮРЫСӨӨ ҮҮСХЭГШЭДТЭ

ГЭЭГДЭГШЭД ТҮРҮҮЛНЭ

Шэдитэ химиин гайхамшагта туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэжэ, үнеэдэй харууһалга, тэжээл улам бүри һайжаруулан, үбэлжэлгын үедэ, ноябриин 1-һээ июниин 1 хүрэтэр үнеэн бүриһөө мянган литр һү һааха үүсхэл гаргаһан Сэлэнгын совхозой һаалишад, малшад эрхим бүтээсэтэйгээр ажаллана.

Бүхы арга боломжонуудаа хамтынгаа хүсөөр тодорхойлон хэрэглэжэ, гидролизно аргаар буйлуулагдаһан тэжээл эһээжэ, үнеэдтээ эдюулээд, удэр хоногой үнгэрхэ бүри һү һаалиня эдэнэр ехэдхэнэ. Байгша оной ноябриин 1-нэй үдэр совхозой бүхы үнеэдһээ хамтадаа 2383 литр һүн һаагдаһан байбал, һүүлэй үедэ үдэр бүри 2845 литр һүн һаагдадаг болонхой. Ондоогоор хэлэхэдэ, совхоздо үдэр бүхэндэ урдынхиһаа хахад тонно һүн ехээр һаагдана.

Гээгдэлдэ орогшодые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха тухай республикын бүхы һаалишад, малшадта сэлэнгынхидэй хандаһан баһаг соо онсолон тэмдэглэгдээ һэн. Энэ хэлээшэеэ бодото дээрэнь заатагүй тэдэнэр дүүргэжэ байна. Урдань гээгдэжэ ябаһан һаалишад Татьяна Куценко, Вера Рослова гэгшэд барагдашагүй баян шадабаритай ахамад нүхэдөйнгөө, һаалишадайнгаа туһаламжаар эрхимүүдэй зэргэдэ гаража байна. Татьяна даажа абаһан үнеэдһээ үдэр бүхэндэ 60 килограмм тухай һү һаадаг һаа, мүнөө 109 литр хүргэдэг болоо бшуу. Тиихэдэнь Вера нүхэрынь баһал боломжотой шадамараар ажаллажа, 54 литрэй орондо үдэртөө 103 литр, дээшэшье һаадаг болоһон байна. Энэ мэтээр урдань гээгдэлдэ ородог һаалишад эрхим түрүү нүхэдһөө гээгдэхэеэ болёо. Ээлжээнэй һаалишанаар хүдэлдэг нүхэр Евдокимова нэгэ нүхэрэйнгөө үбшэлхэдэ орондонь орожо, эрхимээр яажа ажаллахаб гэжэ бодотоор харуулна. Хэрбээ тэрэ нүхэр һаалишанайнь үдэр бүри бүхы даалһан үнеэдһээ 80—90 литр һү үдэртөө һаадаг һаань, тэрэ 175 литртэ хүргэнэ. Иигэжэ нүхэр Евдокимова мэтээр һү һаалиня улам улам дээшэлүүлжэ байһан эрхимүүд совхозой Булюутын, бусадшье фермэнүүдтэ олошоржол, олошоржол байна.

Н. ЗАЙЦЕВ.

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

ТҮРҮҮШЫН ВЕДОМОСТЬ БЭЛЭН

РСФСР-эй Гэгээрэлэй министрэй орлогшо Анатолий ШУСТОВ АПН-эй корреспондентын асуудалнуудта иигэжэ харюусаба

АСУУДАЛ: Хүн зониие хангадаг хүдэлмэрилэгшэдэй, тусхайлан хэлэбэл, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһые нэмэхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй Хуули үнгэрөөшэ зун гараа һэн. Энээниие бодото дээрэнь бэелүүлхын тула юун хэгдээб?

ХАРЮУ: Шэнэ түлөөһэнэй гуримые тайлбарилһан инструкцинууд нютагуудтахи арадай гэгээрэлэй таһагуудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдтэ барюулагдаа. Министерствын, манай профсоюзай центральна комитедэй хүдэлмэрилэгшэд областной центрнүүдтэ гараһан байна. Шэнэ Хуулиин үндэһөөр ноябрь һарада Россин Федерациин 1 миллион 100 мянган багшанар нэмэһэн салин абахаяа байна. Манай министерствын харьяата һургуулинууд, һургуулиин наһа хүсөөгүй үхибүүдэй, мүн бусад эмхи зургаануудта хүдэлдэг 2 миллион үлүүтэй хүн бүхы РСФСР дотор нэмэһэн салиин хүлһэ абахань. Холын хойто хизаарта ажалладаг манай нүхэд нэгэ бага түрүүлээ. Тэдэнэр үнгэрэгшэ һарада гэхэ гү, али октябрь соо салин хүлһэеэ шэнэ Хуулиин ёһоор абаа.

АСУУДАЛ: Багшанарай салин хүлһэнэй хэды шэнээн нэмэхэеэ байһан тухайдань уншагшадтамнай һануулжа үгэхэ гүт?

ХАРЮУ: Городуудтахи багшанарай салин хүлһэн дунда жэшээгээр 25 процент нэмэбэ. Харин хүдөө нютагуудта ажалладаг гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд энээнэй урда тээхиһээ 30 процентээр дээшээ салин абахань. Һургуулиин наһа хүсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудта хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй салин 40 процент хүрэтэр нэмээ.

Табан жэлһээ доошо болзор соо хүдэлмэрилһэн багшые жэшээ болгон абаад үзэе. Энэмнай неделидээ 18 час гэхэ гү, али үдэрэй 3 час математика заадаг байба гэе. Тетрадьнуудые шалгаһанай, класс хүтэлбэрилһэнэй түлөө нэмэлтэтэйгээр мүнөө 98 түхэриг абаха болоно. Гэхэ зуура, олонхи багшанар неделидээ 18 бэшэ, 24 час заадаг байха юм. Тиимэһээ салин хүлһэниинь 128 түхэриг болохо. Ондоо нэгэ жэшээ дурдая. 25 жэлдэ математика зааһан багша неделидээ 18 час хүдэлмэрилбэл, 155 түхэриг, 24 час заагаа һаа —185 түхэриг абаха болоно.

МЕДИГҮҮДЭЙ САЛИНГАЙ НЭМЭЛТЭ—700.000.000 ТҮХЭРИГ

СССР-эй Элүүрые сахилгын министрэй орлогшо Ю. ДАНИЛОВАЙ интервью

Ажалай түлөөһэнэй шэнэ гурим совет медигүүдтэ юу үгэхэб гэжэ хөөрэхыень гуйжа, СССР-эй элүүрые сахилгын министрэй орлогшо Юрий Даниловта АПН-эй корреспондент хандаа.

— Энэ оной июль соо СССР-эй Верховно Соведэй IV сессиин баталан абаһан Хуулиин үндэһөөр элүүрые сахилгын 4 миллион үлүүтэй хүдэлмэрилэгшэд ажалай түлөөһэнэй шэнэ гуримда оруулагдаа. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ, 500 мянга үлүүтэй врачнар, миллион хахад медицинскэ сестранууд, фельдшернүүд болон медицинскэ дунда, бага мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэд болоно.

Холын хойто хизаарта, тэрээнтэй адлидхаһан нютагуудта хүдэлмэрилдэг медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд октябриин 1-һээ нэмэһэн салин хүлһэ абажа эхилээ.

Ноябриин 1-һээ хойшо ороной бүхы медигүүдэй, физкультура болон спортын хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн нэмэбэ. Медигүүдэй салин дунда жэшээгээр 23 процент нэмээ. Гэхэтэй хамта хүдэлмэриин шэнжэ, шадабари мэргэжэл, ажалай стажһаа гадна, мүн аттестацишье хараада абтажа, дифференцированнэ гурим бэелүүлэгдэхэ. Хүдөөдэхи участково больницануудай, амбулаторинуудай врачнар салин дээрээ тон ехэ нэмэлтэ абадаг болохонь.

Совет орон доторхи ажалша хүн бүхэн өөрынгөө абадаг салин хүлһэнһөө гадна, мүн түлөөһэгүйгөөр һураха, түлөөһэгүй медицинскэ туһаламжа абаха, бусад хүнгэлэлтэнүүдтэ хүртэхэ мэтээр нийтын хэрэглэлэй фондуудһаа нилээд ехээр мүнгэ зоори абадаг байна.

Ганцахан медигүүдэй салин хүлһые нэмээхын тула гүрэнэй зүгһөө нэмэжэ һомолһон мүнгэнэй хэмжээн 700 миллион түхэриг болоно гэжэ зааха хэрэгтэй.

(АПН).

ТАҺАЛДАЛГҮЙ ЯБУУЛХА ХҮДЭЛМЭРИ

(Хориин управлениин парткомой пленумһээ)

Шэнэ хүниие хүмүүжүүлгэ бэрхэтэй, орёо хэрэг мүн. Энэ хадаа партийна организациин саг үргэлжэ ябуулжа байха хүдэлмэри гээшэ. Хориин управлениин партийна организаци энэ талаар КПСС-эй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин нилээд ехэ дүй дуршэлтэй, шэнэ онол аргануудые хэрэглэдэг боложо байна.

Зүгөөр үшөөл ехэ дутагдалнуудай дайралдадаг байһан ушар энэ хүдэлмэриие саашадань наринжуулан һайжаруулха эрилтэ табина. Ажалай журам эбдэхэ, гэмтэ ябадал гаргаха ушарнууд, жэшээнь, Хэжэнгын, Хурбын, Анаагай совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда үсөөрөөгүй, харин нёдондо жэлэйхиһээ олошоржо байһан баримта энээн тухай эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ.

Теэд энээнэй тодорхой шалтагаан юуб? Дурсагдаһан ажахынуудай партийна организацинууд соёл сурталай, хүмүүжүүлгын асуудалнуудта һүүлэй үедэ анхаралаа багаар хандуулдаг, ниитын эмхинүүдтэ түшэглэхэеэ болиһон байна. Урдань эдэ ажахынуудта байгуулагдаһан нүхэдэй сүүдүүд, арадай дружинанууд хүдэлхэеэ болишоо. Тэрэшэлэн культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд—клубууд, библиотекэнүүд гэхэ мэтэ хүн зоной зүрхэ сэдьхэл, дура хүсэл татамаар хүдэлмэреэ эмхидхэнэгүй, ойлгуулалмжын, политическэ хүдэлмэриин гуламта боложо үшөөл шадаагүй байһаар. Энэ жэшээ ажалшадай депутадуудай сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомуудай хэр зэргэ хүдэлжэ байһаниие гэршэлнэ.

Энэ мэтын дутагдалнуудые ямар аргаар түргэн усадхахаб, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэгые һайжаруулха талаар шэнэ ямар хэмжээнүүдые хараалхаб? Иимэ асуудалые зүбшэн хэлсэһэн Хориин үйлэдбэриин управлениин партийна комитедэй пленум һаяхан боложо үнгэрөө.

Элидхэлшэ, мүн үгэ хэлэгшэд хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулха, нүлөө ехэтэй болгохо талаар олон жэшээнүүдые нютагай байдал дээрэһээ харуулаа. Анаагай совхозой 3-дахи отделениин, Чисаанын совхозой Уланай Аралай партийна эхин организацинууд энэ талаар онсо илгарна. Тэдээн коммунис ажалай түлөө мүрысөөе һаалишадай, хонишодой дунда дэлгэрүүлжэ, ажахын һайн үрэ дүн түйлана. Мүн энэ мүрысөөе хүмүүжүүлгын хүсэтэ зэбсэг болгожо шадаһаниинь эндэхи парторганизацинуудай ехэ амжалта болоно. Тиимэһээнь эдэ ажахынуудта коммунис ажалай коллективуудай, ударнигуудай тоо олошоржо, һайн нүлөө ажалшадта үзүүлнэ. Хэжэнгын совхозой Бахлайтын гүүртын партийна бүлэг хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие ябуулха талаар ехэ дүй дуршэлтэй болонхой.

Иимэ түрүү партийна организацинуудай, бүлэгүүдэй, мүн коммунистнуудай дүй дуршэлые, онол аргануудые дэлгэрүүлэн тарааха ябадал хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шангадхаха, нүлөө ехэтэй болгохо шухала арга нүхэсэл гэжэ пленум тобшолол хэбэ. Тэрэшэлэн партийна, советскэ, ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд гансал ажахын асуудалнуудаар һонирхохо бэшэ, харин хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаха зэргэтэй. Гэхэ зуура, зарим хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа мэргэжэлтэд, ажалшадтай үнэн сэдьхэлэй хөөрэлдөө дэлгээхэ, лекци уншаха хэрэгтэ ехэл эдэбхи үүсхэлгүй байдаг. Энээнһээ байтагай Чисаанын совхозой ветврач нүхэр Б. Б. Жамсуев шэнги «лекци уншалга минии хэрэг бэшэ» гэхэ хүнүүд дайралдадагынь гомдолтой.

Пленумдэ хабаадагшад иимэ хүнүүдтэ һануулга хэжэ, арад зоной дунда эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ хэрэг хүдөөгэй интеллигенциин нангин уялга гэжэ онсолон тэмдэглээ. Гадна хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ профсоюзай, комсомолой организацинуудые, ахэнэрнүүдэй соведуудые болон ниитын бусад эмхинүүдые эдэбхитэйгээр хабаадуулха тухай дэлгэрэнгы тогтоол баталан абтаа.

Партийна организацинууд коммунизмын үедэ ажаһууха хүнүүдые хүмүүжүүлэн болбосоруулха хүдэлмэриие ямар нэгэн кампани болгонгүй, саг үргэлжэ, оролдосо ехэтэйгээр ябуулха ёһотой. Тиихэдээ коммунистнууд, комсомолшууд болон ажахын эдэбхитэдые энэ хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадуулханьшухала. Энэ хүдэлмэридэ забһар, амаралта байха ёһогүй гэжэ пленум онсо тэмдэглээ.

Р. ЦЫМПИЛОВ,
манай хүдөөгэй корр.

ҮШӨӨ НЭГЭ СӨӨРЭМ

Хёлго голдо шудхадаг ехэ бага горход олон. Тэдэнэй нэгэн—Алташа горхон хаагдажа, тэндэ нуур сөөрэм тогтоогдоһониинь мэдээжэ. Бэшүүрэй совхозойхид хүршэ Калининай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй һайн һайхан жэшээе дэмжэн, 1963 ондо Ехэ Гутай голые хаажа эхилһэн байна.

Байгша намар Ехэ Гутайе хааха плотинын барилга дүүргэгдэжэ, сөөрэм тогтоогдоо. Тэрэ сөөрэм ашаглалтада оруулагдаа. Сөөрэмэй утань 20 километр, плотинын үндэрынь 10 метр юм. Энээн соо 580 мянган кубометр уһан тогтоогдоһон байна. Сөөрэмэй уһаар совхозой гурбадахи отделени хоёр мянга гаран гектар сабшалан, таряалангай газар уһалха аргатай болобо.

Плотинын барилга мастер Иван Ильич Брюховэй хүтэлбэри доро хэгдэжэ дүүргэгдээ. Экскаваторщик Степан Дубинин, бульдозерист Михаил Гаврилов, скреперист Демьян Авдеев болон бусад ехэ хүсэ гаргажа, тэрэ хүдэлмэри дүүргэлсээ.

Сөөрэм тогтоолго хадаа совхозой ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай. Сабшалан, таряанай ургаса дээшэлүүлхэһээ гадна, уһанай шубуу бариха, загаһа үсхэбэрилхэ арга боломжо совхозой хүдэлмэришэдтэ олдобо.

Д. МУНКУЕВ.

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой электромеханическэ цех байгша ондо шэнэ түхэлэй хэдэн арбаад мянган двигатель бүтээн гаргаха юм. Жэлэй дүүрэтэр үлөөд байһан богонихон саг соо абаһан уялгаяа заатагүй дүүргэхын түлөө хүдэлмэришэд мүрысөөнэй эршые улам шангадхана. Тус цехэй электрообмотчица, коммунис ажалай ударник Зинаида Питайкина халаан бүхэнэйнгоо нормые ходо үлүүлэн дүүргэжэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсана. Зураг дээрэ: З. Питайкина ажаллажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҮТЭГЖҮҮЛГЭ—БАЯН УРГАСЫН ҮНДЭҺЭН

Газар баялигаа, илангаяа таряалангаа аша үрэ ехэтэйгээр ашагладаг болохо талаар һүүлэй жэлнүүдтэ Түнхэнэй совхоз, колхозууд ехэ оролдолго гаргажа байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, интенсификациин замда оруулха гэһэн гол зорилгын табигдаад байхада энэ асуудалда ондоохоноор хандаашьегүйдэ аргагүй болоо ха юм даа. Манай үйлэдбэриин управлени нютагайнгаа сагай уларилай эрхэ байдалые, газарай хүрьһэнэй шанарые хараада абажа, жэл бүри таряалангай талмайн хубаарилгые һайжаруулдаг, газараа эрхим шанартайгаар, болбосон ёһоор элдүүрилдэг, ажал дээрээ түрүү дүй дуршэл, онол аргануудые хэрэглэдэг болоо.

Манай эндэхи ажахынууд таряанай газараар үлүү элбэг бэшэ һэн тулададаа паар ехээр хахалжа, амаруулжа байха арга боломжогүйнь мэдээжэ. Тиимэһээ управлениимнай хахалагдадаг 35.220 гектарайнгаа 9 процентынь энэ жэлдэ паарлаабди. Бусадынь таряагаар бүлтэ эзэлэгдэнхэй байһан. Үнгэржэ байгаа жэлдэ байгаалиин уларилай бирагүйнэг байгаашье һаань, дунда зэргээр гектар бүриһөө управлени дотор 9.5 центнер ороохо таряа хуряажа абтаа. Тэрэнэй аша туһаар гүрэндэ 42 мянган центнер ороохо худалдаха түсэбтэй байбал, 48 мянганда хүргэлэйбди.

Газарай хүрьһэнэй шанар шадалыень хүсэлдүүлхын тула амаруулдаг, паарладаг гуримһаа арсабашье, элдүүрилгын шанар эрид һайжаруулжа, нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые научна ёһоор хэрэглэдэг боложо шадаһанай ашаар бараг тооной ургаса хуряагдана гэшэ. Зүб ёһоной севооборот, нютагай байдалда таараһан хүрэнгын сортовой үрэһэн баһал ехэ үүргэ дүүргэдэгыень дурдангүй үнгэрхөөр бэшэ. Тэрэшэлэн бүртаг үбһэнтэй, ургамалнуудай элдэб хоротонтой хаһа саг соонь тэмсэжэ, тэдэниие усадхаха хэмжээн ургаса дээшэлүүлгэдэ баһал һайн нүлөө үгэһэн байна.

Урдаа бариха гол шухала юумэмнай хадаа таряан ажалда хими нэбтэрүүлгэ болоод байна. Манай аймагай ажахынууд 1963 онһоо хими хэрэглэдэг, нютагай үтэгжүүлгэнүүдые ехээр газарай хүрьһэндэ оруулдаг болохо гэһэн эрид шууд зорилго урдаа табижа, зарим тэды амжалта энэ талаар түйлагдаашье гэхэдэ алдуу болохогүй. 1963 ондо управлени дотор 2316 гектар газарай хүрьһэндэ аммиагтай уһан шэнгээгдэһэн бэлэй. Иимэ үтэгжүүлгэ хэрэглэһэнэйнгээ эсэстэ гектар бүриһөө дунда зэргээр абахада 4—5 центнер ороохо үлүү ехээр нэмэжэ хуряаһан жэшээтэйбди.

Аммиагтай уһанай ашаүрын гайхалтай һайн байһые мэдэрээд байхадаа, 1964 ондо иимэ үтэгжүүлгээр 7516 гектар таряалангай хүрьһэ шанаржуулһан байнабди. Тиигэжэ гектар бүриин ургасые дунда зэргээр 3 центнерээр дээшэлүүлэгдээ. Хэрбээ 1962 ондо аммиагтай уһан тушаа дурдахада, тэрэниие тоохо хүн үсөөхэн бэлэй. Харин мүнөө энэ үтэгжүүлгые буляалдажа абадаг болонхой. Мүнөө аммиагтай уһа хүрьһэндэ шэнгээнгүй тарилга хэбэл, юрын колхознигууд дураа гутадаг байха.

Газарай хүрьһэнэй шанарые һайжаруулхын тулада гансахан аммиагтай уһа хэрэглэдэг бэшэбди. 1964 ондо аммиачна селитрээр 711 гектар, суперфосфадаар 1054 гектар тарилгын газар үтэгжүүлэгдэһэн байха. Тэрэнэй үрэ дүн нилээд һайн гээшэ.

Таряан ажал дээрэ химиин эди шэдитэ хүсые нэбтэрүүлхын тулада «Сибиряк», «Восточные Саяны» колхозууд, Саянай совхоз эдэбхи үүсхэлтэйгээр оролсонхой. «Сибиряк» колхоз 1964 ондо 3912 гектар, Саянай совхоз 1143 гектар таряалан аммиагтай уһаар үтэгжүүлээ һэн. Гадна үнгэрһэн хабартаа самолёдоор 4000 шахуу гектарта хоро сасажа, тэндэ үдэһэн зумбраа хюдаһан, 1500 гектар таряанай бүртаг үбһэ усадхаһан зэргэтэй. Энэ талаар Саянай совхозой хүтэлбэрилэгшэд (директор нүхэр Автушенко, главна агроном нүхэр Парьянов, главна инженер нүхэр Захаров) эдэбхи үүсхэл, хүсэлэл оролдолго гаргаһан, ехэшье юумэ бүтээһэн байна.

Химиие үйлэдбэридэ, онсолон хэлэбэл, таряан ажал дээрэ нэбтэрүүлгэ дутагдалгүйгөөр, алдуу эндүүгүйгөөр бүтэнэ гэхын аргагүй. Зүгөөр тэдэ алдуунууд саг дары усадхагдаһан байха. Жэшээнь, аммиагтай уһа хүрьһэндэ оруулдаг түхеэрэлгэмнай өөрөө гоожожо байхаар тодхогдоһон бэлэй. Газараймнай нюуу нэгэ жэгдэ, тэгшэ бэшэ ха юм даа. Хада, гүбөөнүүд, хонхосог жалганууд дайралдаха. Өөдөө үгсэжэ ябахадаа түхеэрэлгэмнай нэгэ жэгдээр, зохидоор гоожодог, харин уруудахада гоожохоёо болишодог байгаа. Иигэжэ зарим участогуудай таряан зурууд-зурууд эреэдэмэг, соохор болоһон юм.

Бүхы таряалангаа гансал минеральна үтэгжүүлгээр шанаржуулжа хүсэхэнь бэрхэ ха юм даа. Тэрэмнай үшөө багаар үйлэдбэрилэгдэнэ, бултанда хүртэжэ үгэнэгүй. Тиимэһээ нютагайнгаа элдэб үтэгжүүлгэнүүдые ехээр хэрэглэхэ гэжэ оролдонобди. Адууһа малай наг шэбхэ, торф, үнэһэн, шубуунай аргал гээд барагдашагүй баялиг нютаг бүхэндэмнай, ажахы бүхэндэмнай бии бшуу.

Управлениимнай ажахынууд шэбхэ шорой хоёрые холижо хэһэн компост бэлэдхэхэ хэрэгтэ анхарал оролдолготойгоор оролсоһон байна. Ерэхэ жэлдэ тарилга хэгдэхэ газарай хүрьһэ үтэгжүүлхээр 35 мянга шахуу тонно иимэ компост ажахынуудта бэлэдхэгдээд байна. Гадна «Сельхозтехникын» отделениин хүсөөр 5000 шахуу тонно торф-минерально-аммиачна үтэгжүүлгэ мүн бэлэдхэгдээд байна. Тэрээнтэй хамта хойто хабар тарилга хэхэ газар — 15.637 гектар намарай паар ажахынуудна хахаланхай, тэрэнэйнгээ 3375 гектартань аммиагтай уһа шэнгээнхэй байна. Энэмнай ерэхэ хабарай тарилгын хүдэлмэри нилээд хүнгэдхэжэ үгэхэ зэргэтэй болоно.

Үтэгжүүлгэ—баян ургасын али үндэһэниинь мүн болоно. Минеральна болон нютагай үтэгжүүлгэнүүдые шадажа, ехэ хэмжээтэйгээр хэрэглэжэ шадабал, жэл бүхэндэ баян найдамтай ургаса абадаг болохомнай дамжаггүй. Таряан ажалые интенсификациин замда оруулга хадаа, али бүхы үтэгжүүлгэ шанартайгаар дүүдыдаха ёһотой болоно бшуу. Үшөө иимэһээ манай Түнхэнэй совхоз, колхозууд энэл зорилгые гол хараа болгон урдаа табина.

Энээнтэй хамта ургаса таряа ехээр абадаг болохо талада һайн, сортовой үрэһэн ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тиимэһээ үрэһэнэй хэрэг зүбөөр эрхилхэ шухала болоо. Ажахы бүхэнэймнай али нэгэн отделени гү, али бригадань хүрэнгын үрэһэ абадаг мэргэжэлтэй гээшэ. Зүгөөр эдэнэр өөһэдынгөө бэелүүлхэ уялгые муугаар дүүргэнэ. Зарим ушарта, сахынь хэлэхэдэ, нэрэ зүүнхэй байдаг. Тэдэниие һайнаар, харюусалгатайгаар хүдэлгэхын тулада тусхай сүлөөлэгдэһэн агроном хэрэгтэй. Тиимэ мэргэжэлтэ даб дээрэ алишье ажахыдамнай үгы байна бшуу. Энээн тухай анхархаар болоо гэжэ дуралхаха зэргэтэйб.

О. ДАНИЛОВ,
Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин главна агроном.

МАЛЫНЬ ХОДОДОО ТАРГАН

Намарай саг һэн. Наран баруун хойшоо Нарин голой эхиндэ тонгойжо, үдэшын һэрюухэн һалхин дүмүүхэнээр һэбшээлнэ. Дархинта голой баруун займагһаа һүрэг олон мал тууһан нэгэ хүн хонгёо хоолой сууряатуулан дуулана.

Уданшьегүй малшанай хажуудань ошоходо тэрэмнай Захааминай «Победа» колхозой замай залуушадай нэгэн Дамдин Дашеевич Гармаев байба. Колхозойнгоо мал ажал дээрэ арбан табан жэл соо таһалгаряагүй хүдэлжэ байһан хүн. Тэрэнэй удхэһэн малай тоо хэдэн зуугаад толгойдо хүрэһэн байха. Мүнөө Дамдин Дашеевич зуун гушаад толгой хашарагуудые даажа абаад, харууһалжа байдаг. Мүнөө тэдэ хашарагуудынь харууһанай һайнһаа тобир тарган. Жэлэй эхинһээ хойшо нүхэр Гармаев хоёр зуугаад мал шахажа таргалуулаад, гүрэндөө тушаанхай. Игажэ абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй сolotoйгоор бэелүүлээ. Юуб гэхэдэ, түрүү малшанай харууһалһан мал бүхэниинь сүүдхэдээ килограмм шахуу нэмэһэн байха юм.

Илалтаһаа илалтада, амжалтаһаа амжалтада дабшаха гээшэ манай совет үеын хүнүүдэй абари зан болонхой. Дамдин Дашеевич энэ ёһо гуримые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлнэ. Тэрэ хадаа мүнөө харууһалжа байһан малаа улам таргалуулжа, эрхим шанартай мяха Эхэ орондоо тушааха уялга абанхай. Намарай үдэшэ үглөөнэй ольбон жабар, үбэлэй хагсуу хүйтэниие байг, Дамдин Гармаев малайнгаа хажууһаа холодонгүй, саг соонь уһалжа, тэжээлынь үгэжэ, бэлшээриин һайнда адуулжа байдаг. Тиимэһээ мүнөөшье үглөөнэй бүрүүлһээ үдэшын боро хараан болотор ажаллана. Малайнгаа дал байрада хэбтэриинь саг соонь һэлгэнэ. Хүдэлмэриин үдэрэй гурим тогтоогоод, тэрэнэйнгээ ёһоор ажаллана.

Игажэ үнэн зүрхэнһөө оролдожо ажалладаг байһандаа нүхэр Гармаев ажалдаа амжалта түйлана бшуу. Мүнөө намар, үбэлэй үедэ энэ түрүү малшан харууһалдаг хашарагуудайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ долоо—найман зуун грамм-һаа доошо бэшээр нэмээхэ зорилготой.

— Мүнөө үбэл малаа яажа харууһалхабта?—гэжэ тэрээнһээ асуубабди.

—Колхознай урдынхида орходоо үбһэ тэжээлээр нилээд элбэг. Тиимэһээ малдаа үгэхэ тэжээлээр дутамаггүй хангагдаһан байха. Гэбэшье бэлшээри гээшэмнай нэмэлтэ тэжээл болоно,—гээд Дамдин Дашеевич тон зүбөөр тэмдэглэнэ.

Үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн һаранудта ямар һүритэй үбһөө малдаа эдюулхэ, хаана ямар булаг харзаһаа малаа уһалха, игаабари үдэрэй болоходо ямар сарамай, хадын үбэрэй хагдада бэлшээхэ тухайгаа табан хургандаал адли хаража, мэдэжэ байдаг. Мүнөө Дархинта нютагта Дамдин Дашеевичтэй хамта мал ажал дээрэ хүдэлдэг О. Ц. Цыденов, П. Ц. Базаров, Р. Ц. Дугаров гэгшэд: —«манай Дархинтын Дамдин хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, абаһан уялгаяа бэелүүлхэл байха»,—гэжэ байгаад аха нүхэрөө магтанад.

«Победа» колхозой Дархинта нютагта ажалладаг малшад Дамдин Дашеевичтэ ерэжэ, тэрэнэй баян дүй дуршэлтэй хододоо танилсажа, өөһэдынгөө ажалда хэрэглэнэ. Нүхэр Гармаев сүлөөтэй сагтаа радио шагнаһан, ном, газетэ уншаһан тухайгаа нүхэдтөө хөөрэжэ үгэдэг. Түрүү малшанай гэртэ тусгаар таг дээрэ «Сельская жизнь», «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» гэхэ мэтэ газетэнүүд няттаар үдэгдөөд, табяатай байдаг.

Холын хүдөө нютагай юрын нэгэ малшан Дамдин Гармаев дааһан ажалдаа улам ехэ амжалта түйлажа, арадтаа хододоо магтуулдаг лэ!

Д. ШАГДУРОВ.

Хяагтын «Эрдэм» колхозой хонин һүрэг саһа багатай жэлдэ, урин үедэ үбэлдөө бэлшээридэ ябуулагдадаг. Үдэшэ, үглөөнь үбһөөр халуулагдадаг хонид бэлшэжэ ябаха үедөө хагда дуратайгаар эдижэ, үбһэ тэжээл гамнадаг. Зураг дээрэ: колхозой хонин һүрэг бэлшээридэ ябана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

НАРҺАТЫН МАЛШАД ОМОГТОЙ

НАРҺАТА. (Телефоноор абтаба). Ноябриин 13-най үдэр. Эндэхи Пионернүүдэй байшанда Яруунын үйлэдбэриин управлениин Нарһатын совхозой һаалишад, тугалшад, үхэршэд—хамтадаа 120 гаран малшад суглараба. Эдэнэр малшадай үдэртэ хабаадахаар эндэ уригдаба ха юм. Совхозой директор нүхэр П. М. Павлов үнгэрһэн арба һарын дүн, малшадай саашанхи зорилгонууд тухай элидхэл хэбэ.

Совхозой малшадай ажал хэрэг урда урданайхиһаа нилээд һайн. Һү гүрэндэ тушааха жэлэй түсэб хоёр һараар болзорһоо урид дүүргэгдэбэ. Мяха худалдалган дээрэшье амжалта ехэ. Буруу, хашарагуудые түргөөр түлжүүлдэг, шахан таргалуулдаг мэргэжэлтэд улам олошоржо байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ, интенсификациин замда оруулгын түрүүшын жэлдэ түйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха гэжэ малшад нэгэн дуугаар шиидэбэ.

Совхозой дирекци, партком, рабочком 120 хүндэ—ажалай түрүүшүүлдэ үнэтэ бэлэгүүдые, магтаалай саарһануудые барюулба. Ажахы соогоо эгээл эрхим амжалта түйлаһан, үнеэн бүриһөө арба һара соо 1694 килограмм һү һааһан һаалишан Лхамажап Моглоновна Жанчипова хүндэлэлэй табсан дээрэ ёһолон зогсоогдожо, «чемпион» гэһэн алтан бэшэгтэй торгон лентээр нэмэрюулэгдэбэ. Тэрэнэй хоёр талада хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлһэн һаалишад Цыпилма Цыреновна Дамбаева, Дашинима Дамбаевич Гунгаров гэгшэд зогсоно. Эдэнэр мүн лэ торгон лентээр нэмэрюулэгдэбэ.

Удаань зун, намарай үеын малай адуулганда шалгарагшад — гурбан хүн мүн лэ хүндэлэлэй табсан дээрэ ёһолон зогсохоор уригдана. Эрхим адуулгашан Нимбу Эрдынеевич Будажабэ дүрбэ һарын туршада үхэр адуулхадаа, толгой бүриень сүүдхэдээ 1050 граммаар нэмээжэ шадаһан хүн. Энэ нүхэрнай мүн лэ чемпион алдартай боложо, торгон лентээм мүр дээгүүрээ үмдэбэ. Удаадахи һууринуудые Жамсо Жигмитович Дымбрылов, Георгий Никифорович Журавлев гэгшэд эзэлбэ.

Нарһатын малшад 1964 ондо 14.450 центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбтэй аад, тэрэнээ мүнөө үедэ 15.000 центнертэ хүргэбэ. Жэлэй дүүрэтэр гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктнуудта үшөө 2000 центнер һү тушаахабди, 500 үхэр шахажа худалдахабди гэжэ үндэр дуугаар уялга абаба. Гадна мал ажал дээрэ түрүү дүй дуршэл бүри үргэнөөр нэбтэрүүлхэ байһанаа мэдүүлбэ. Тиигэбэшье эндэхид һолоомо гидролизно аргаар дэбтээдэг, дрожжоор эһээдэг, хэмэл һү ехээр бүйлүүлдаг, тэжээл амташамтай болгожо, малдаа үгэдэг гуримтай.

Г. ЯМПИЛОВ.

БАГА ТЭЖЭЭЛЭЭР ЕХЭ МЯХА АБАХА!

(Мал ажалай нэгэ тон шухала асуудал тухай)

ЭКОНОМИЧЕСКА ТЭМДЭГЛЭЛНҮҮД

Мал ажалда нэгэ асуудал бии. Тэрээн тухай улам бүри олоор бэшэдэг, хэлэдэг боложо байнхай. Тэрэнэй удхыень эли тодоор тайлбарилхын тулада иимэ асуудал табяа: Жэшээнь, гахай хэды шэнээн наһатайдаа 100 килограмм шэгнүүртэй болохоб?

Кубаниин «Венцы зоря» гэжэ племзаводто туршалгын шахалга хэхэдэ гахай түрэһөөр 186 хоноод байхадаа иимэ шэгнүүртэй болоһон байна. Эстониин «Авангард» гэжэ колхоздо томо сагаан үүлтэрэй гахайн шэгнүүр түрэһөөр 183 хоноод байхадань 100 килограмм болодог.

Энэ хадаа лабораторно шэнги эрхэ байдалда түйлагдаһан эгээн лэ һайн үрэ дүн болоно. Энэ үрэ дүн «дунда зэргын» гахайн фермэнүүдтэ ямар байдаг гээшэб?

1962 оной дүнгөөр гахайн шэгнүүрые 100 килограмм болгохын тулада Казахстанай совхозуудта дунда зэргээр 883 үдэр, Украинын совхозуудта—637 үдэр, Грузиин—713, ороной совхозуудта бүхы дээрэнь абажа үзэхэдэ 555 үдэр хэрэгтэй болоһон байгаа. Энэ үрэ дүн колхозуудта бүри доогуур байна бшуу.

Энэ ямар юумэндэ хүргэнэб гэхэдэ, иимэ жэшээһээ харагдана. «Венцы зорядо» шэгнүүрэй нэмэлтын килограмм бүридэ 6,6 тэжээлэй единицэ, Целиноградай областиин «Днепропетровский» гэжэ совхоздо 18 тэжээлэй единицэ гаргашалагдаһан байгаа. Эндэ гахайнуудынь 1099 үдэрэй турша соо 100 килограмм шэгнүүртэй болодог. Энэ ажахыда тэжээлэйнь нилээд ехэ хуби гахайн амидаран байхын тулада, тиихэдэ тэжээлэй тон бишыхан хуби мяха абалгада, гахайе томо болголгодо зорюулагдана. Эндэ гахайнуудаа шахадаггүй, харин хооһон шахуугаар «байлгадаг». Эндэ единицэ продукци абахын тулада «Венцы зоря» заводойхидо орходоо гурба дахин ехэ тэжээл гаргашалагдаа.

«Венцы зорядо» шэгнүүрэй нэмэлгын центнерэй өөрын үнэ—68 түхэриг 80 мүнгэтэ, «Днепропетровский» гэжэ совхоздо—230 түхэриг 90 мүнгэтэ болодог. Энэ хадаа гахайн мяханай худалдан абалгын сэндэ орходоо хэдэн дахин ехэ байна.

Үхэрэй мяха абахадаа олон ажахынуудта тэжээлээ мүн лэ иимэ гамгүйгөөр гаргашалдаг ушар бии. 1962 ондо ороной совхозуудай үхэрэй шэгнүүрые сүүдхэдээ дунда зэргээр нэмэлгэ юу харуулнаб гэхэдэ, хашарагуудые 240 килограмм амидын шэгнүүртэй болгохын тулада 787 үдэр хэрэгтэй болодог байгаа. Тиихэдэ түрүү колхоз, совхозууд 360—400 үдэрэй турша соо хашараг, бурууһуудые иимэ шэгнүүртэй болгодог.

Дурсагдаһан баримтанууд дээрэһээ асуудалай удхань харагдана, тиигээд һанаа зобооохо ёһорооол зобоно. Олон колхоз, совхозуудта тэжээлэй гамгүйгөөр гаргашалдаг байһан тухай эндэ хэлэгдэнэ. Экономистнуудай тооложо үзэһэнэй ёһоор энээнһээ боложо, имагтал ороной совхозууд жэлэй турша соо 1,7 миллион тонно мяха дутуу үгэһэн байха юм.

Тэжээл гээшэ ороной угаа ехэ баялиг болоно. Тэжээлэй манайда дуталдадаг байһан дээрэһээ тэрэниие зүб ёһоор, бодолтойгоор хэрэглэхэ гээшэ бүриинье шухала болоно. Хүдөө ажахые дэбжээхэ талаар парти болон арадай гаргажа байһан угаа ехэ хүсэлэл оролдолго хамагай түрүүндэ мал ажалай продукци—мяха, һү, тоһо, үндэгэ, нооһо гэхэ мэтые элбэг дэлбэгээр абаха арга олгохоор үбһэ тэжээл бэлэдэг болохо зорилготой. Мал ажалай единицэ продукци абахын тулада олон ажахынуудай гаргашалдаг тэжээлэй хэмжээнэй зэргээр тэрэниие бэлэдхэхэнь тон бэрхэтэй.

Малай шэгнүүрэй нэмэлгын килограмм бүхэндэ гаргашалагдадаг тэжээл манайда жэл ерэхэ тудам дээшэлнэ. Жэшээлхэдэ, ороной совхозуудта дүрбэн жэлэй турша соо гахайн шэгнүүрэй нэмэлгын килограмм бүридэ гаргашалагдадаг тэжээлэй единицэ 38 процентээр, хашараг бурууганй—нэгэ хахад дахин ехэ болоһон байна.

Энэ болошогүй ушар ямар шалтагаанһаа тохёолдооб?

Олон шалтагаан бии. Малай ашаг шэмын бага байһан дээрэһээ олон ажахынуудай гүрэндэ продукци тушааха түсэбөө дүүргэхын тулада олон мал нэмэжэ баридаг ушар эдэ шалтагаануудай нэгэн болоно гэжэ экономистнууд тэмдэглэнэ. Зүгөөр тэжээлэй бага байһан дээрэһээ малай ашаг шэмэ доошоллно. Иимэ ушарай тохёолдоод байхада юу хэхэ хэрэгтэйб?

Зарим ажахынуудта малай удхалгые барид гээд, тэжээл бүри элбэгээр абаха ябадалые хангабал таарамжатай гэжэ хэдэ хэдэн экономистнууд тоолодог. Үсөөн тоотой мал барижа байгаад (тус ажахын бодото эрхэ байдалые хараада абан) ехэ мяха абажа болохо гэжэ олон ажахын дүй дуршэл харуулжа үгэнэ. Энээниие яажа түйлахаб гэхэдэ, гол түлэб мал шахаха болзорые эрид ехээр хорооохо хэрэгтэй. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, хоёр жэл боложо стандартна шэгнүүртэй болохо байһан 15 гахайе хооһон шахуугаар барижа байхын орондо, арбан гахайе 7—8 һарын турша соо шахаа һаа үлүү ехэ ашагтай байха болоно. Хоёрдохи ушартань гахайн ажамидаран байхын тулада тэжээлэй нилээд ехэ хубинь гаргашалагдана, байра бүри олоор хэрэгтэй болохо болоно.

Жэшээнь, 1961 ондо США Советскэ Союзда орходоо нилээд үсөөн гахайтай байгаа, зүгөөр шахалга һайнаар хэһэнэйнгээ ашаар бидэнэртэ орходоо хоёр дахин ехэ гахайн мяха абаһан байна.

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй ашаар лэ дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ элдэб капиталис оронуудта мал ажалай продуктнуудые дээшэлүүлһэн байха юм. 1950 онһоо 1962 он хүрэтэр США-да ашаг шэмэтэ малай тоо толгой 20 процентээр, тиихэдэ мяха абалга 35 процентээр нэмэһэн байна. Англида 1953 онһоо 1960 он хүрэтэр үхэртэ оруулжа тоолобол ашаг шэмэтэ малай тоо 15 процентээр нэмээ, тиихэдэ мяха абалга 57 процентээр дээшэлһэн байха юм.

Эбэртэ бодо малай, гахайн, хонинной толгой бүридэ тооложо үзэбэл, мүнөө Холбоото Штадуудта мяха абалга манай совхозуудайхиһаа хоёр дахин ехэ. Гансахан лэ Эстониин ССР-эй совхозууд мал ажалай үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо талаар США-гай хэмжээндэ ойртожо ябанхай.

Манайда олон ажахынуудтамнай хоол болодог протеинтай тэжээлые тааруугаар хэрэглэдэггүй ябадал муу нүлөө үзүүлнэ. Протеин багатай байхадань, малай шэгнүүр килограммаар нэмээхын гү, али килограмм һү һаахын тулада тэжээлэй единицэ бүри олон хэрэгтэй болодог гэжэ мэдээжэ.

Тэжээл хайшан гэжэ бүйлүүлхэ, ямар болгожо малда үгэхэ гээшэ тэрэниие алмаха хэрэгтэ угаа ехэ удха шанартай. Жэшээлхэдэ, татагдаагүй ороохон һайн комбикормодо орходоо 15—20 процентээр багаар хоол болодог; тэжээлые амтаруулхада тэрэнэй хоол болосонь 15 процентээр дээшэлдэг гэжэ наука болон дүй дуршэлөөр тодоруулагданхай. Поршоонхонуудай эдидэг тэрэл тэжээлдэнь антибиотигуудые нэмэлсэхэдэ, шэгнүүрэйнь нэмэсэ 15 процентээр дээшэлдэг. Поршоонхын тэжээлдэ миинтэ шахуу сэнтэй микрозүйлнүүдые тон жаахан хэмжээтэйгээр нэмэхэдэ мүн лэ иимэ үрэ дүн гарадаг.

Малай үүлтэр һайжаруулха гээшэ тэжээл үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ шухала нүхэсэл болоно. Энэ ушар бүгэдэндэ мэдээжэ. Тус нүхэсэлые эгээн лэ ехээр хэрэглэхын тулада олохон ажахынуудта мүнөө хүрэтэр шухала хэмжээнүүд абтадаггүй байна. Жэшээлхэдэ, гахай үсхэбэрилхэдөө ондо ондоо үүлтэрэй гахайнуудай шуһа холихо ябадал үргэнөөр хэрэглэгдэнэгүй, харин энэ хадаа ямаршье нэмэлтэ гаргаша хэнгүйгөөр гахайн мяха абалгые 10—15 процентээр дээшэлүүлхэ арга олгодог ха юм.

Бии байһан тэжээлые зүбөөр, зоотехническэ талаар бодолтойгоор хэрэглэхэ (тэжээл элбэгээр абадаг болохотой хамта) гээшэ манай мал ажалай эгээн лэ шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Энээндэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд тусгаар анхаралаа заабол хандуулха зэргэтэй.

И. АРТЕМОВ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

С. В. Косиорой түрэhөөр 75 жэлэй ойдо

АЖАЛША, ТЭМСЭЛШЭ, РЕВОЛЮЦИОНЕР ХҮН

С. В. КОСИОР.

Коммунис партиин үнэн хүбүүн, Ленинскэ гвардиин тэмсэлшэ Станислав Викентьевич Косиорые ахамад үеын совет хүнүүд hайн hанаха байха.

Станислав Косиор 1889 оной ноябриин 18-да поляк таряашанай гэр бүлэдэ түрэhэн юм. Эсэгэнь бүлэеэ тэжээхэ аргынгаа барагдахада, тэрэ үхибүүдээ абаад, hамгантаяа хамта Дон нютаг нүүжэ, Сулин хотодохи металлургическа заводто хүдэлмэрилдэг болоhон. Эсэгэдээ туhалха зорилгоор Станислав тэрэл заводто слесарэй туhалагша болоно ороhон байгаа. Тиихэhээ хойшо ажалайдаа хүдэлмэришэн ангитай, тэрэнэй этигэл болон эрмэлзэлгэтэй, социализмын түлөө тэмсэлтэй хэтэ заяань холбоо.

1907 оной намар Станислав районой партийна комитедэй гэшүүн болоно hунгагдаад, революционно хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаба. Тэрэнэй хубида шанга туршалтанууд тудаhан—хэдэ дахин баригдажа тушаагдаhан, сүлэлгэдэ ябуулагдаhан байгаа. Тиигэбэшье тэдэнь тэмсэлшын зорилгые улам шангадхаа, политическэ эдэбхиень бүри хүсөөр бадаруулаа.

Залуу революционер дахин «хааганай» hүүлээр, 1912 оной хабар Донбассындаа бусаа hэн. Ленскэ хюдалгаан тухай мэдээсэл дуулажа ехээр бухимдаhан хүдэлмэришэдтэй уулзаад, зоримгой түсэб табиhан юм. Нэгэтэ hүни доменно пеэшэнгэй хоорондой өөдэ абиржа гараад, тэндэ улаан туг хиисхэhэн гэдэг. Жандармууд тэрэ далан түлигдэhэн халуун доменын оролой өөдэ гараха хабагүйдэн, хоёр хошхороод hалаhан байгаа. Мүнөө сэлдэ бодохые уряалhан тэрэ тугынь хэдэн хоногто город дээрэ дэлбэжэ байhан түүхэтэй.

1913 ондо Станислав Косиор үнинэй большевик Яковлев гэгшэтэй Харьков хотодо танилсаhан юм. Тэдэнэр хамтадаа «Нүүрhэшэ хүдэлмэришэдэй хуудаhан» гэжэ нюуса газетэ гаргадаг болоhон, партийна конференци зарлаха бэлэдхэл хэhэн байгаа. Тиигэбэшье энэ ябуулгань таhалдуулагдаа. Станислав сүлэгдэхөөр сүүдлүүлhэнэй hүүлдэ уданшьегүй зугадажа, Москва ошобо. Тэндэ эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулалсаhан, партийна организацинуудые бэхижүүлхэ оролдолго гаргалсаhан, империалис дайе граждан дайн болгохо тухай Ленинэй уряае тайлбарилсаhан байгаа.

1915 ондо дахинаа баригдажа, Сибирь худар сүлэгдөө hэн. Косиорой Ленэ мүрэн шадар байхада, 1917 оной февралиин революци болоно, хаанта засаг унагаагдаа бэлэй. Станислав тэрэ дары Петроград ошожо, урда мэтээр пролетарска тэмсэлшэдэй зэргэдэ өөрынгөө hуури олоhон. «Треугольник» фабрикын больнична кассын секретариин үүргэ дүүргэжэ эхилээд, уданшьегүй Нарвско-Петергофско районой партийна хүтэлбэрилэгшэ болоо. Финляндска вокзал дээрэ В. И. Ленинии угталсаха, социалис революциин түлөө тэмсэлдэ уряалhан вождиингоо уряае шагнаха зол тэрээндэ тудаhан байна. Уданшьегүй Путиловска заводой хүдэлмэришэдэй уряал гүйлтые Ильичтэ дамжуулhан юм. Тиин майн 12-то Ленин Петроградай эгээн томо заводто ерэжэ, тэрэ үеын байдал, хүдэлмэришэн ангиин зорилгонууд тухай элидхэл хээ бэлэй.

Станислав Косиор революционно хүдэлмэридэ хамаг анхаралаа хандуулан хабаадаба. Тэрээниие партиин городской комитедэй гэшүүн, социалис революциин түлөө тэмсэхэ Ленинэй түсэбые нэгэн дуугаар hайшааhан Бүхэроссин партконференциин делегат болгожо hунгаhан байгаа. Тиигээд партиин VI съездэ бэлдэхэ комиссиин гэшүүн болоhон. Энэ съезд июль hара соо, контрреволюционно буржуазин гарта засаг захиргаанай ороод байха үеэр зарлагдаад, нюусашаг байдалда хүдэлмэрилхэ баатай болоо. Косиор съездые hэргылэн хамгаалха хүдэлмэри эмхидхэhэн юм.

Октябрьска зэбсэгтэ восстаниин илаhанай hүүлээр удангүй В. И. Ленин С. Косиорые үдэшэ орой Смольныдо дуудаад, Петроградта ойртожо ябаhан сагаантанай генерал Красновой отрядые hаатуулха даабари үгэhэн байгаа.

Станислав Косиор Ленинэй бусад соратнигуудтай хамта Улаан Арми эмхидхэн байгуулгада хабаадалсаа.

С. В. Косиор өөрынгөө үдэhэн болоhон хизаар—Украинадаа партиин даалгабаряар ошоо hэн. Тэндэхи арад зон коммунистнуудай хүтэлбэри доро Совет республика байгуулжа, гадаадын интервентнүүдтэ, дотоодын контрреволюцида эсэргүү хатуу шанга тэмсэл ябуулhан юм.

Тиихэ үедэ Украина бэрхэтэй байдалда оронхой байгаа. Тэрэнэй газар дайда германска булимтарагшадай сабхяар дэбhэгдэжэ байhан. Дайсадай намнагдаhанай hүүлээр тэндэхи засаг захиргаан Петлюрэй, Винниченкын ба бусад буржуазна националистнуудай зүгhөө гадаадын империалистнуудай туhаламжаар байгуулhан Директори гэдэгэй мэдэлдэ ороо hэн. Деникинэй сагаан гвардиин дээрмэшэд, Махногой бандануud Украиные hүйдхэн тамалжа байба. Энэ орёо, шахардуу үедэ С. В Косиор имагта бэрхэ эмхидхэлшэ байhанаа харуулаа, түбэгтэй тэмсэлэй түлэг дундуур ябажа, большевигүүдэй подполиие хүтэлбэрилөө. Тэрээнhээ уламжалан байраяа ходо урилжа, тагнуулшадhаа хоргодохо ушартай болодог байhан. Тиимэ оршон байдалда хүдэлмэришэдэй нюуса суглаануудые зарладаг, дайшалхы дружинануудые зэбсэглэдэг ба hургадаг, партизан отрядуудые эмхидхэдэг байгаа. Тэдэнэй олохон командирнуудынь — Щорс, Боженко, Котовский, Якир, Кирпонос болон бусад бэлигтэй бэрхэ полководецууд болоно дэбжэhэн, граждан дайнай габьяата баатарнууд гараhан юм.

hүүлшын дайсадай—«хара барон» Врангелиин ба сагаан полягуудай намнагдахада, Украинын Коммунис партиин ЦК-гай секретарь болоно hунгагдаhан Косиорой урда шэнэ зорилгонууд табигдаа. Республикаяа hандаралhаань гаргажа, hэргээн бодхоохо шухала байгаа. Тэрэ үедэ Украинын промышленность сэрэгэй урда тээхи продукциин миил табахан процентые үгэдэг байhан. Доной шахтануудай хахадhаа олониинь ашаглагдахаяа болиhон, Кривой Рогой руднигууд hандаагдаhан. Тала дайдашье элдэб буртаг үбhөөр хушагдаа hэн.

Станислав Косиор, Андрей Бубнов, Ян Гамарник, Феликс Кон болон бусад большевигүүдтэй хамга хамсыгаа шамажа хам ороhон: хото болон хүдөөгөөр ябажа, суглаанууд дээрэ үгэ хэлэдэг, залан сэхэ зантай, ажабайдал hайн мэдэдэгээрээ улад зоной дура татадаг болоhон.

Украинадахи байдал hэргээгдэжэ эхилээ бэлэй. Шахтанууд ба заводууд ашаглалгада оруулагдаhан, тала дайда тарилгаар бүрхөөгдэhэн, ажалша таряашад Совет засагай үршөөhэн газарые оролдосотой абьяастайгаар элдүүрилжэ ороhон байгаа.

1922 оной эсэс багта С. Косиор РКП(б)-гэй Сибирьтэхи бюрое хүтэлбэрилхын тула эльгээгдэhэн юм.

В. И. Ленин Косиорто захяа заабари үгэхэдөө, Сибирьтэхи үйлэдбэрилгын асари ехэ хүсэн тухай, байгаалиин баялигуудые ашаглаhанай үндэhөөр урдань үзэгдөө харагдаагүй ехэ дэбжэлтын бэелүүлэгдэхэ тухай хэлэhэн байдаг. Станислав Викентьевич Ленин багшын захяае хүтэлбэри болгон, гайхамшаг коммунист Роберт Эйхетэй хамта энэ хизаарай үйлэдбэрилгын хүсэ хүгжөөхэ үндэhэ hуури табиhан байха. Сибириин арадай ажахые хүгжөөхэ холын хараата түсэб 1924 ондо зохёогдоо hэн.

С. В. Косиор партиин XIV съезд дээрэ Центральна Комитедэй гэшүүнээр, пленум дээрэ — ЦК-гай секретаряар hунгагдаhан байгаа. Партийна бүридхэл, партиин сэбэрлэлгэ эмхидхэхэ, хото болон хүдөөгэй эрхим ажалшадые абажа партиингаа зэргые үргэдхэхэ гэхэ мэтэ нилээд ехэ хүдэлмэри хэhэн. С. Косиор Ленинскэ партиин бата нэгэдэлэй түлөө тэмсэхэ зуура, хэhээлгын хэмжээнүүдээр дашуурхагүй, харин эндүүрэн тээлмэрдэгшэдэй алдуунь ойлгуулжа, партидаа үлөөхэ гэжэ оролдодог байhан юм.

1928 ондо, орон дотор түрүүшын табан жэлэй барилгануудай эрхилэгдэжэ эхилхэдэ, хүдөө тосхоной колхозно зам тээшэ эрьехээр бэлдэжэ байхадань, С. В. Косиор уул нютагтаа бусажа, КП(б)У-гай ЦК-гай секретаряар hунгагдаа hэн.

Станислав Викентьевичэй үүсхэлээр Донбассай шахтануудые шэнэдхэн зэбсэглэхэ хүдэлмэри ябуулагдаhан байха. Харьковта тон багахан болзор соо, оройдоо 15 hарын туршада тракторна завод баригдаа бэлэй. 1932 оной октябриин 9-дэ тэрэ үедөө дэлхэйн эгээн томо электростанци—Днепрогэс ашаглалгада ороhон юм. Хүдөө нютагуудта асари ехэ хубилалтанууд болоhон: олон түмэн таряашад колхозууд болоно нэгэдэhэн, Украинын городууд болон хүдөө нютагуудай түхэл шарай үндэhөөрөө хубилhан, арад зоной соёл болбосорол хүгжэн hалбарhан байгаа. Эдэ бүгэдэндэ С. В. Косиорой, тэрэнэй үнэн ханинар Павел Постышевай, Григорий Петровскиин, Влас Чубариин, Дмитрий Мануильскиин аша габьяа бии. Украинадахи социалис байгуулалтын хэрэгтэ С. В. Косиор ехэ габьяатай байhан.

1938 ондо тэрээниие Москва дуудажа, СССР-эй Совнаркомой Түрүүлэгшын орлогшо, Гүрэнэй хиналта архилхэ арадай комиссар болгон томилоо hэн. Теэд уданшьегүй харата муухайгаар хардагдан хосорhон.

Партимнай ерээдүйн гэгээн гэрэлтэ байдалай түлөө, коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлдэ арюун тунгалаг ами наhаяа сүм зорюулhан хүнэй алдар нэрые hэргээн бодхоогоо. Советскэ Союзай арадууд С. В. Косиорые хэзээшье мартахагүй.

Захар ДВОЙРИС,
(АПН).

МУРМАНСКА ОБЛАСТЬ. 69-дэхи параллелиин саанахи Кольскэ хахад арал дээрэ СССР-эй Наукануудай академиин Физическэ химиин институдай хойто зүгэй коррозийна станци байдаг юм. Хойто хизаарай хуудам hалхин, шуурган, хүсэтэ долгин, саhан ба бороо элдэб янзын металл болон пластмассануудые муудхаадаг.

Тус станциин эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй хэжэ байhан хүдэлмэринь шухала удха шанартай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Коррозийна станциин начальник В. Н. Широколобов олон янзын металлнуудые шэнжэлэн үзэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

НАЙДАБАРИИНЬ ХАРЮУЛХАЛ

Дүрбэн час болоно, ажалай халаан дүүрэбэ. Станогууд байлгагдаа, цех соо абяа шэмээгүй болонхой. Хүдэлмэришэд хойно хойноhоо hубарилдан, цехhээ гаража ошобо. Харин ганса нэгэ хүн, Василий Степанович Карасев гэртээ ябахаа яаранагүй. Өөрынгөө хүдэлдэг токарно-карусельнэ станогой дэргэдэ зогсонхой, тэрэнээ сэбэрдэн арилгана, тоhодоно. Василий Степанович энэ үдэр hүүлшынхеэ өөрынгөө станок дээрэ ажаллаа ха юм. Үглөөдэр тэрэнээ ондоо хүнэй гарта тушаажа үгэхэ байба. Тиимэhээ ехэ анхаралтайгаар станогоо шалгаа, сэбэрлээл даа.

Энэ үглөөгүүр ажалдаа ерээд байхадань, заhабарилгын заводой начальник Афанасий Данилович Кронгауз хажуудань дүтэлжэ, иигэжэ хэлээ hэн.

— Шамайе станогуудай цехэй халаанай мастераар томилхо дурадхал бии. Ши юун гэжэ бодоноош?

Түрүүшээр эрид арсахаяа hанаhан нүхэр Карасев бодолгото болобо. Үнэхөөрөөшье цехэй халааниие даажа абаха найдамтай хүн үгы гээшэ ха. Намда иимэ дурадхал хэхэдээ, хүнүүд найдана, иимэ уялга дүүргэжэ шадаха байhандамни этигэнэ. hайн бодомжолжо үзэhэнэй hүүлээр тэрэ зүбшөөлөө үгөө hэн. Мастераар ажаллахадаа, салин хүлhэниинь шье бага болохо, харин хүдэлмэри, харюусалгань дээшэлхэ байба. Теэд яахаб. Үйлэдбэриин тон шухала газарта ажаллаха хэрэгтэй. Нэн түрүүн хамтын хэрэгэй аша туhа тухай hанаагаа табиха хэрэгтэй гээшэ.

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай эрхим токарь, Буряадай габьяата уралан нарижуулагша Василий Карасев станогойнгоо дэргэдэ зогсожо байхадаа, ажалайнгаа бүхы намтар, хэhэн бүтээhэн бүхы юумэеэ hанаандаа оруулаа hэн.

Эгсэ хоёр арбан жэлэй саада тээ энэ заводтоо хүдэлжэ эхилhэн. Ажалай «амта» түрүүшынхеэ танилсуулhан багшань Иван Иванович Персианцев бэрхэ токарь гэжэ суурхажа ябаа. Ямаршье даалгабари оролдосотой hайнаар, нарин нягтаар дүүргэдэг И. И. Персианцев бушуу түргэнөөр ажалладаг байгаа. Детальнуудые нэгэ үдэр соо бэлэдхэхэ даалгабариин үгтэхэдэ, тэрэнээ хахад үдэр соо дүүргэжэ шададаг hэн. Ажалдаа эдэбхи үүсхэлтэйгээр, үнэн сэхээр хандадаг энэ нүхэр ажалай оньhондо, дүй дүршэлдэ 15-тай хүбүүе оролдосотой hайнаар hургаhан юм.

hая хүдэлжэ эхилhэн Василий хүбүүн багшынгаа ажалаар омогорходог, иимэ бэрхэ токарь болоно шадаа hаа гэжэ атаархадаг байhан. Уран гартай токариин хажууда ажаллахадаа, дүй дүршэлдэнь hураhан, ажалайнь «нюуса» шудалhан юм.

Нэгэтэ болоhон иимэ ушар тэрээндэ элеэр hанагдаадхиба.

Чертёжтой даабари үгэхэ зуураа, мастер олон детальнуудые тошиилдохо болоот гэжэ хэлээ hэн. И. И. Персианцев ээлжээтэ даабари абажа, тэрэнээ дүүргэжэ эхилээ. Нэгэ деталь станогтоо тааруулжа табяад, тэрэнээ тошиилдожо байха үедөө хэхэ юумэеэ оложо ядан, цех соогуур иишэ тиишээ гэшхэлжэ, тамхилжа байгша hэн. Харин энэ үедэл Василий Карасевой толгойдо иимэ бодол түрөө бэлэй: деталь тошиилдожо байха үедөө ондоошье ажал дүүргэхээр арга бии. Нэгэл станогоо хараад байнгүй, ондоо туhатай хэрэг бүтээжэ болохо. Бэйза, ондоо станогуудые шудалжа эхилхэ болоо...

Удангүй В. С. Карасев хэдэн hарын туршада үрэмдэлгын, фрезернэ, мүлилгын станок дээрэ ажаллажа hураа.

Хэдэн станок шудалаад, олон янзын ажал дүүргэжэ шадахада ямар ехэ аша туhатай байhые тэрэ түргэнөөр ойлгоо. Ямар нэгэ оньhон деталь бэлдэхэ даабари энээнhээ урид дүй дүршэлтэй токарьнуудта үгтэдэг hэн. Харин хэдэн станок шудалhан энэ нүхэр ямаршье hаадгүйгөөр орёо оньhон деталь бэлдэдэг болоо. Ямаршье даабари — юрын гү, али шадабари мэргэжэл гаргаха хэрэгтэй оньhон деталь бэлдэхэ даабари абахадаа, тэрэниие хүсэ, гаргаша багатайгаар, богони саг соо бүтээхэ ямар арга боломжо бииб гэжэ hайтар бодомжолжо үзэдэг байба. Иигэжэ уралан нарижуулгын хэдэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ.

— Элдэб оньhон түхеэрэлгэ бэлэдхэхэдээ манай Карасев бэрхэ даа, — гэжэ хүдэлмэришэд хөөрэлдэдэг болоо hэн. Энэшье зүб. Долоон жэлэй эхинhээ хойшо уралан нарижуулгын дүшэ гаран дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, комбинадта ехэ аша туhа хүргэhэн байха. Карасевhоо гадна, комбинадай нэгэшье хүдэлмэришэн иимэ олон дурадхал оруулаагүй юм. Ажалдаа эдэбхи үүсхэлтэйгээр хандажа, үнэтэ олон дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэйнгээ ашаар тэрэ долоон жэлэйнгээ даабари болзорhоонь урид дүүргэжэ шадаа.

Комбинадай үнинэй хүдэлмэришэдэй нэгэн Василий Степановичые сугтаа ажалладаг нүхэдынь ехээр хүндэлдэг. Тэрэ хүдэлмэришэдтэ туhаламжа хүргэхөөр хэзээдэшье бэлэн байха. hая хүдэлжэ эхилhэн залуу хүбүүдтэ, үнинэй сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөөшье бодото туhаламжа хүргэдэг, аша туhатай заабари, зүбшөөл үгэдэг.

Үглөөдэр тэрэнэй урда ондоо тушаал, ондоо харюусалга табигдаха. Комбинадта ажаллажа эхилhэн сагhаа хойшо мүнөөдэр хүрэтэр гаталан гараhан замаа, хэhэн ажалаа согсолжо байhан энэ үедэ нэгэ суглаан hанаандань оробо. Уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой бүлгэмэй совет hунгаха тухай асуудал тиихэдэ зүбшэн хэлсэгдээ hэн. Соведэй түрүүлэгшые hунгаха тухай ямар дурадхал бииб гэжэ асуухада, нэгэ хүдэлмэришэн бодожо Карасевой нэрэ нэрлэhэн байгаа.

— Зүб даа, зүб. Энэ тушаал даажа хүдэлхэ хүмнай Карасев лэ гээшэ — гэжэ бусад хүдэлмэришэд дэмжээ hэн.

Иигэжэ тэдэнэр эдэбхитэйгээр нүхэр Карасевые соведэй түрүүлэгшээр hунгаа бэлэй. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь тэрээндэ этигэжэ, найдажа байhанаа, хүндэлдэг байhанаа тиихэдэ харуулаа hэн. Заводой хүтэлбэрилэгшэд халаанай мастераар тэрэниие мүнөө дэбжүүлхэдээ, мүн лэ этигэжэ, найдажа байhанаа гэршэлэн харуулба. Энэнь дээдэ зэргын магтаал болоно бшуу. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдэй этигэл найдабарида баясажа байhан нүхэр Карасев хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа хамтын хэрэгтэ зорюулжа ябана.

А. БУТИН.

МАНАЙДА ОРОhОН БЭШЭГҮҮДЫЕ ҮЗЭХЭДЭ...

Республикымнай бүхы малшад, hаалишад Сэлэнгын совхозой hү hаалиин фермын хүдэлмэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй нээмэл бэшэгтэй танилсажа, тэрэниие халуунаар дэмжэнэ. Сэлэнгынхидэй жэшээгээр мүнөө колхоз, совхоз бүхэнэй олонхи фермэнүүдтэ гидролизно аргаар буйлуулhан полоомо, хэмэл hү хэгдэдэг болонхой. Теэд иигэжэ тэжээлээ ганса мүнөөл хэжэ буйлуулжа байhан бэшэлди. Нёдондошье гидролизно дрожжо, хэмэл hү олохон ажахынуудта хэрэглэгдэhэн байха.

Гэбэшье hонин юумэ хоёр хоногой гэжэ тэрэнээ хоёр-гурбан hарын туршада буйлуулhан болоод лэ саашань хаяжархёо hэмнай. Харин тиихэдэ Сэлэнгын совхозой малшад үбэл, зунгүй hолоомоёо гидролизно аргаар таhалгаряагүй буйлуулдаг байhанайнгаа ашаар гүрэндэ hү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые аяар ноябриин 3-да дүүргэжэ шадаhан байна бшуу.

Мүнөөшье тэжээл буйлуулжа, тэрэнэйнгээ ашаар hү hаалияа дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд хайша хэрэгээр хандана гэhэн соносхолнууд манай редакцида ерэhээр.

Таряашад, механизаторнууд хойто жэлэйнгээ хабарай тарилгада бэлдэжэ эхилэнхэй. Таряалан дээрээ наг шэбхэ элбэгээр гаргана. Илангаяа Хяагтын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд энэ хэрэгтэ горитойхон анхаралаа хандуулна. Трактор, машинануудые болон техникэ заhабарилгашье шууд замдаа ороhон. Хүдөөгэй соёлой байшангуудай сонхоор урда урдынхида орбол бүри орой болотор гэрэл яларна. Энэньшье гайхалгүй. Хүдөөгэй эдэбхитэд уран hайханай самодеятельностиин харалгада бэлэдхэжэ байна ха юм. Эдэ бүхы hонинуудые мэдээсэhэн бэшэгүүд манай редакцида олоор ерэhэн. Тэрэнэй ехэнхинь толилогдоо.

Аяар холын Түнхэнhөө, Захааминhаа олон бэшэгүүд абтаа. Мүн Хяагта, Мухар-Шэбэр, Хориhоо манай эдэбхитэй штатнабэшэ корреспондентнүүд нилээд олон бэшэг эльгээгээ.

УРАН hАЙХАНАЙ ХАРАЛГА

Түнхэндэ колхоз, совхозуудай, hургуулинуудай болон Культурын байшангуудай уран hайханай самодеятельностиин коллективүүд бэлиг шадабаряа харуулжа эхилбэ.

hаяхан Хэрэн нютагай Культурын байшангай ендэр дээрэhээ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Хэрэнэй дунда hургуулиин, Харбяадай, Химкиин хүдөөгэй клубуудай уран hайханай самодеятельностиин коллективүүд зүжэг, наадаяа харуулаа.

Мүн иимэ харалга Түнхэн нютагта үнгэрөө.

Харагшад арадайнгаа бэлигтэниие альга ташалгаар угтаа. Уран hайханай самодеятельностиин коллективүүдэй бэлиг шадабариин харалга республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй съездэ зорюулагдана.

Ц. ДУГАРОВ.

Николай Елгинэй даадаг горно цехэй хүдэлмэришэд hараhаа hара бүхэндэ даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг. Тэдэнэр Ципиканай приискын управлениин Маловска участок соогоо түрүүлжэ, абаhан социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай. Горнягууд энэ жэлэйнгээ даабарииe болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн зорилго урдаа табяад, эршэмтэй ажалаараа шалгарна. Зураг дээрэ: горно цехэй начальник Н. Елгин мастер Б. Иванов хоёр халаанайнгаа ажалай дүн согсолжо байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХҮБҮҮН ДАА ХҮБҮҮН

(Үнэн болоhон ушар)

Айhан hүрдэhэндэл түргэдүү шарай нюдэтэй, шэлээгүй туранхай аад, гологор ута бэедээ тухашарма ехэ сарафануудые үмдэhэн, эсэнги зүрхэтэй Сирафима хүгшэндөө, сагааhаа тойрон hууhан бэежэнги арюун гурбан хүбүүдтээ гэрэй эзэн Митрофан Барагин үбсүү тулама ута, барбагар hахалаа эльбэн байжа:

— Энэ жэл манай бүлэдэ ехэхэн үйшэгтэй намар ерээ,—гэжэ хэлэнэ. Халта эзэнэй hанаа сэдьхэл хүсэд дүүрэhэн, «hанаhандаа хүрэжэ, hарайhанаа абаhан», ямаршьеб даа, харин, үшөө даагдашагүй нэгэ омогорхол халта үзэгдэхэдэл гээ hэн.

Сагаан шара шэнгэн үhэтэй, хобхагар гэhэн нюуртай, үдхэн ута hормоhотой, саанаhаа мэлмэлзэhэн нюдэтэй, харасатай одхон хүбүүниинь эсэгынгээ бабарhан үгэнүүдые шагнаха зуураа, дурагүйдэhэн мэдүүлhэндэл, нюураа халта урбуулан гүүлээд, hанаа алдажа, столой бодоно.

— Миша, үшөө нэгэ аяга уу,—гэжэ Сирафима эхэнь hанаата болобо.

Харин эсэгэнь эхэнэрэйнгээ үгые таслажа абан:

— Комсомол хүнүүдш бага эдидэг юм... Юрэдөө, юушье хэhэндээ Михаил юумэ ехые эдихэ болоо юм. Энээнэй урда хооhоор шалиhандаа гү? —гэжэ хэлэхэдэнь, хоёр аханарынь дуугаа харан, хоротойгоор энеэбхилэлдэбэд.

— Хүрэг, Митрофан, хүбүүгээ бүл хараажа бай,—гэжэ гэрэй эзэн эхэнэр нүхэрөө хорибо.

Модоной комбинадта хүдэлhэнhөөнь хойшо эсэгынгээ хододоо дурагүйдэдэг, халтад гэhэн газартал хорон холтоhоор дайраад абадаг болоhыень Михаил хүбүүниинь hаянай ойлгодог болоо. Энэ удаа Михаил Барагин ямаршьеб харюу бэлдэhэн аад, гэр соонь дахин хэрүүлэй манан буугша аа гү гэжэ hанаад, арбан шүдэ хам hуужа тэсэбэ.

Дуулэгэр зантай, үндэр духатай, саана hуулгаhан шаажандал нюдэтэй, хүлзэн байжа духа доогуураа харадаг сагаан шара нюуртай Алексей гэжэ дунда хүбүүниинь эсэгынгээ hаяхан хэлэhэн үгые hануулжа:

— Аба, яахадаа манай бүлэдэ баян намар болоо юм,—гэжэ асууна.

— Тугалхамни, тархишье халяг, тухайлхал ухамайгүй гээшэ бэзэш даа.. hуужа hууhан энэ байшангш юун гээшэб?! Наада захынь абахада, 3 мянган түхэриггүй иимэ байра барижа орохо hаалди?.. Гэр соохи энэ хандигар ехэнүүд модоншни ойhоо ороhон юумэд бэшэ ха юм. Саадахи комсомолдон хэды сэнтэй пальто, костюм абаа гээшэбибди. Бухалишье үбэлөө өөдөө хаража, хүйhэндөө нёлбоод хэбтэбэлнай хотомнай хооhон, хормоймнай хангирхай ябахагүй, абдар соомнай юумэхэн биил гэжэ мэдэжэ ябаарайт. Таряа талханай ургаhан энэ намар лэ, тахяа, нугаhандаа хүрэхэ таряа бэлдэжэ шадабалнай, манайхин иимэ,—гээд Митрофан Барагин хургаараа хоолойгоо зураад абана.

Маhагар эсэгынгээ «садхалан» үгэнүүдые шагнаhан ехэ хүбүүн Степаниинь ама хооhон hуужа шадабагүй:

— Эсэгэ hанаагаа зоболтогүй. Битнай гаражайнгаа ноёндо намайе колхоз гаргажа, таряа зөөлгэхыень энэ үдэртөө хэлэхэб. Машинамни капитальна заhабариhаа гаража, ябадалдаа ороо. Хаанаhаашье нэгэ машина таряа хэлсэнэ бэзэб, түрүүшынхеэ бэшэб.

Эсэгэ Митрофан, дунда хүбүүн Алексей хоёрой Степанаа этигэл найдалаар угтаашье hаань, одхон хүбүүн Михаилынь үри зүрхэнhөө зэбүүрхэбэ:

— Туламшье таряа энэ гэртэ оруулхагүйш. Хулууhан юумэн мандэ хэрэггүй! —гэжэ шангаар хэлээд, газаашаа гарашана.

— Харыт энэ үрэзгэрые, хэнэй олоhон хилээмэ үдэр, hүнигүй шагладагаа мэдэнэгүй гээшэ гү? Ядагархан энэ hүүлыеш хухалхал байхабди,—гэжэ хүбүүнэйнгээ хойноhоо занаад, мэнэ hаяхан маhагар юумэ hууhан Митрофан Барагин шарайгаа хубилган, hанаандаа юушьеб оруулhан хэбэртэй hуугаа hэн.

Түмэр харгыда ажалладаг Алексей хүбүүниинь тоhон хара хубсаhаяа үмдэжэ байха зуураа, эсэгээ дэмжэнэ:

— Амбаар соохи хулгана... Энэ хулганаш хормойдоо hалхи оруулhан нэгэ эрбэгэр басаганай хойноhоо бүдэржэ ябаад хатарна гэжэ дуулагшаб. Тэрэнь лэ үнэн сэхэ ябадал идхана ёhотой.

— Шархинь шархяа олодог гэжэ, тэрэнь баhал комсомол байгаа бэзэ?

— Дунда hургуулиин багша хаш.

— Тиигэбэл энээниеш тэрэ сэбэр сэхэ басагандань ябуулхыел болохо байна,—гэжэ үнэнhөө сэдьхэhэн эсэгэнь барбагар шара hахалаа хүсөө мэдүүлэн бажуугаад абаа hэн.

Тосхонойнгоо дунда hургуулиин 8 класс хүбүүнэйнгээ дүүргэхэдэ: «Мүнөөш hургуулиярш hургуулиаршье холо ошохоёо болиhон саг» гэжэ эсэгынгээ мэдүүлhые Миша мартангүй hанажа ябадаг. Арбан долоотой хүбүүн эсэгээ дахажа, модоной комбинадта хүдэлхэеэ ерээ hэн. Жэл шахуу сугажаллаад, удаань эсэгынгээ пенсидэ гарахада, Михаил олон залуушуултай модо хюреэдэлгын цехтэ ороо.

Комбинадтань 100 шахуу комсомолшууд ажалладаг байба. Энэ үедэ бригада, цех, хүдэлмэришэдэй дунда коммунис ажалай ударник гэhэн үгэ, суу модоной комбинат дээгүүр дуулдаа hэн. Комбинадай комсомол залуушуулай дунда аялдар, илдам зангаараа онол арга шадабаряараа олондо магтуулдаг Михаил Барагин энэ хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр оролсобо. Квартальна, хахад квартальна дүнгүүд дээрэ болодог суглаа хураалнуудта, комсомолой комитедтэ Михаил Барагинай нэрэ хододоо hонороор дуулдажа эхилээ бэлэй. Уданшьегүй залуу Барагинай хүдэлдэг модо тайрагшадай бригада хамагhаа түрүүн «коммунис ажалай бригада» гэжэ алдаршаа.

Газетын хуудаhануудта, хүндэлэлэй самбарта Михаил Барагин гэhэн нэрэ обог дуулахадаа, Митрофан Барагин hаналаа ханангяар үдхэн шара hахалаа эльбэсэгээн: «Бүргэдhөө борьболоо дэгжэдэггүй!» гэжэ омогорхолоо мэдүүлдэг байгаа. Митрофаниие hайн таниха хэн нэгэн, өөрыгөө бүргэд болгожо зураглаhыень дуулаад, hэмээхэн эльгэ хатан», «Ямархан бүргэдыеш мэдэхэбди даа» гэжэ холодоодог байжашье болоо.

(*Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта*)

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур.
1964 оной ноябриин 18.

ХҮБҮҮН ДАА ХҮБҮҮН

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

Үнгэрэгшэ зун модоной комбинадай комсомолой секретарь һургуулида һурахаяа мордобо. Комбинадай залуушуул өөрынгөө ударидагша болгожо Михаил Барагинние нэгэн дуугаар һунгаа. Зонтой хүдэлжэ, заабари заншал үгэжэ, залуу хүндэ туһалха гээшэ хэсүүхэн хэрэгүүдэй нэгэн гэжэ ойлгоһон Михаил Барагин хүшэр сагуудта комбинадайнгаа парткомдо хандахаһаа эхилээд, ажабайдал баталжа, дүршэл шадабари олоһон хуушанай хүдэлмэришэдһөө һургаал абан, хүсэл оролдолго, эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр ажаллажа эхилээ һэн. Мүн өөрынгөө эрдэм дээшэлүүлхэ талаар сагүргэлжэ оролдожо, үдэшын һургуулиин 10-дахи класста һуралсажа байгаа.

Комсомолой секретариин ажабайдалда хүшэрхэн нэгэ үдэр хүлеэгдээгүйгөөр хүрэжэ ерээ һэн. Модоной комбинадай жолоошо Ткачев гэжэ обогтой залуу хүбүүнэй һамуу һалихай ябадал комитет дээрээ хаража үзэхөөр комсомолшууд суглараба. Энэ нүхэрөө Михаил Барагинай шүүмжэлжэ, алдуу дутуугаа элирүүлхэеэ үгэ абажа үрдеэгүйдэнь зоной урда зогсоһон Тимофей Ткачев:

— Ши намайе гэмнэхээр бэшэш. Шинии эсэгын, шинии аханарай халтад гэбэл хамтын зөөри хулгайлдатые мэдэхэб. Үшөө комсомолой секретарь, хооһон үгэ!— гэжэ Михаилай үлайха нюур дээрэ, нүхэдэйнь урда хэлээ һэн. Тэрэ үдэрһөө хойшо комсомолой секретарь Барагин нүхэдтэйгөө хаpалсахаһаа халтирдаг, инаг дуратай Вера басагандаа харагдахаһаа тэрьелдэг болоо.

* * *

Хүйтэнэй амин ороод, дайда дэлхэйн үнгэ хубилган, түрүүшын саһан оробо. Михаил управлениингээ комсомолой комитедтэ хонходожо: «Ажалһаам сүлөөлыт, саашаа һургуулида һурахаяа ябахамни» гэжэ мэдүүлээд, гэртээ ерэжэ, орондоо эртэ орошоо һэн.

Михаилые һүни орой эсэгэнь һэрээжэ, шэбэнэн һагад:

— Хүбүүн, бушуу хубсала, Степамнай колхозһоо ерээ. Машинын кузов соо шүрэ улаан шэнииһэ,— гээд урданги нюдөө урин баяртай болгожо, хүбүүндээ эмнеэд абаба.

Эдэ үгэнүүдые эсэгэһээ дуулахадаа Михаилай досоо хурса хутагаар отолуулһандал болоо:

— Үгы! Би хулууһан юумыетнай тантай хамта эдилсэхэгүйб!— гэжэ харюусана.

— Яаха гэбэш!.. Худалдаха гээгүш, үлэгшэнэй хүбүүн! Милицидэ дуулгахаш багадаа аал?

— Хулууһан тарягаа колхоздонь бусааг,— гэжэ Михаил дахин эсэгэдээ дабтаба.

— Мээ, энээнине бусааһуу!— гэжэ эсэгэнь хэлээд, гартаа барижа ябаһан үһанайнгаа томо шанагаар хүбүүнэйнгээ хулхай гэзэгэ руу буулгажархиба. Энэ ушарал хүлеэгдээгүй Михаил мэдээгээ алдан, хүйтэн шала дээрэ унашоо һэн.

— Иигээд гэртэхинээ худалда!— гэжэ шүдэнэйнгөө забһараар нёлбоод, газаашаа гарахаа эрьехэдэнь, туһалагшадые хүлеэжэ байһан жолоошо Степан үүдээрээ тархяа бултайлган, айнгяар:

Үхэһэнөө ухарилдаа зомта, шамдыт, зон харахал!

— Степан, харыш энэ гүлгые, мэдүүлхэм гэжэ байнал.

— Зүб, иигээд лэ мэдүүлжэ хэбтэг!

Газаа хүбүүнэйнгээ хулууҗа асарһан таряа буулгалсажа байһан Сирафима хүгшэн гэртээ гүйжэ оробо:

—Алаа даа, алаа, хүн зон абарыт!—гэжэ бархиран хүбүүндээ аһана.

Нюдөө үзүүрлэжэ, шүһаяа таташаһан Митрофан Барагин ооr хүүгай табиһан хүгшэнөө үһэнһөөнь үгзаран:

— Хүхэ үлэгшэн, юу хашхараабши, аргаар, хэлыеш һуга татахаб,—гэжэ үрсэгэнүүлээд, хүбүүнтэеэ ашаатай талхаяа амбаартаа буулгахаяа газаашаа гараба.

Сирафима хүгшэн шала дээрэ хэбтэһэн хүбүүгээ тэбэрин байжа, таалаха зуураа:

— Мишкэмни, хайратамни, сонхоороо гаража тэргэдэ, эдэшни шамаяа алахань, бушуул,—гэжэ хүбүүгээ аргадана.

Михаил мэдээ орожо һэргэхэдээ, шуу сохигдоһон шархаяа барижа үзэн, улаан шүһан нюураа аршана. Тиигээд үүдэнэй хажууда түшүүлэгдэһэн эсэгынгээ дарханай һүхэ тээшэ даб гэхэдэнь, Сирафима хүгшэн хүбүүндээ аһалдан:

— Хайрлыш даа намаяа, сонхоороо гаража тэрьелыш хүбүүн,—гэжэ үйлсэ талынгаа сонхо нээнэ.

Хамтын зөөриһөө хулгайлжа ерэһэн тарягаа эбдүүсэн байжа амбаар руугаа зөөһэн түрэлхидөөрөө тулалдахаар бэлэн байһан Михаил эхынгээ гүйлтаар сонхоороо газаашаа гараба.

Тосхоной гудамжанууд номгон нойртоо дууранхай. Хулгайша түрэлхидөөрөө үгэсэ оложо шадахаяа болиһон хүбүүн участково милиционерэй байра тээшэ шэглэнэ. Хойноһоонь ашаанай машина хүсэһэн аад, урдань гаража тогтоод, кабинаһаань агнуурида гараһан аха Алексей гаража:

—Миша, дурлажа садаагүй гүш?—гэбэ.

—...?

Дүүгэйнгээ улаан шүһан нюурые хараһан ахань:

— Комсомол, хэндэ сохюулаабши?—гэжэ хайрагүй хүйтөөр асууна.

— Олдоо.

— Аргадаха шамайе туха сүлөөм үгы, хоёр хандагай буудаад, нюусаар абажа ерээб,—гэжэ ахань һайрхана.

— Бэрхэл байнаш, сагтаа ерэхэб, шанажа байгаарай,— гэжэ Михаил захина.

Алексей ахань алаһан хандагайнуудаа гэр тээшээ абаашан холодоно.

Михаил Барагинай милиционерэй сонхо тоншожо байхадань, үүр хараалһан, тэнгэриин хаяа өөдэ сүлөөтэ дэлхэйдэ дуратай үглөөнэй наранай арюухан элшэнүүд үсэдөөр соробхилжо байгаа бэлэй.

Ц-Д. ШАГЖИЕВ.

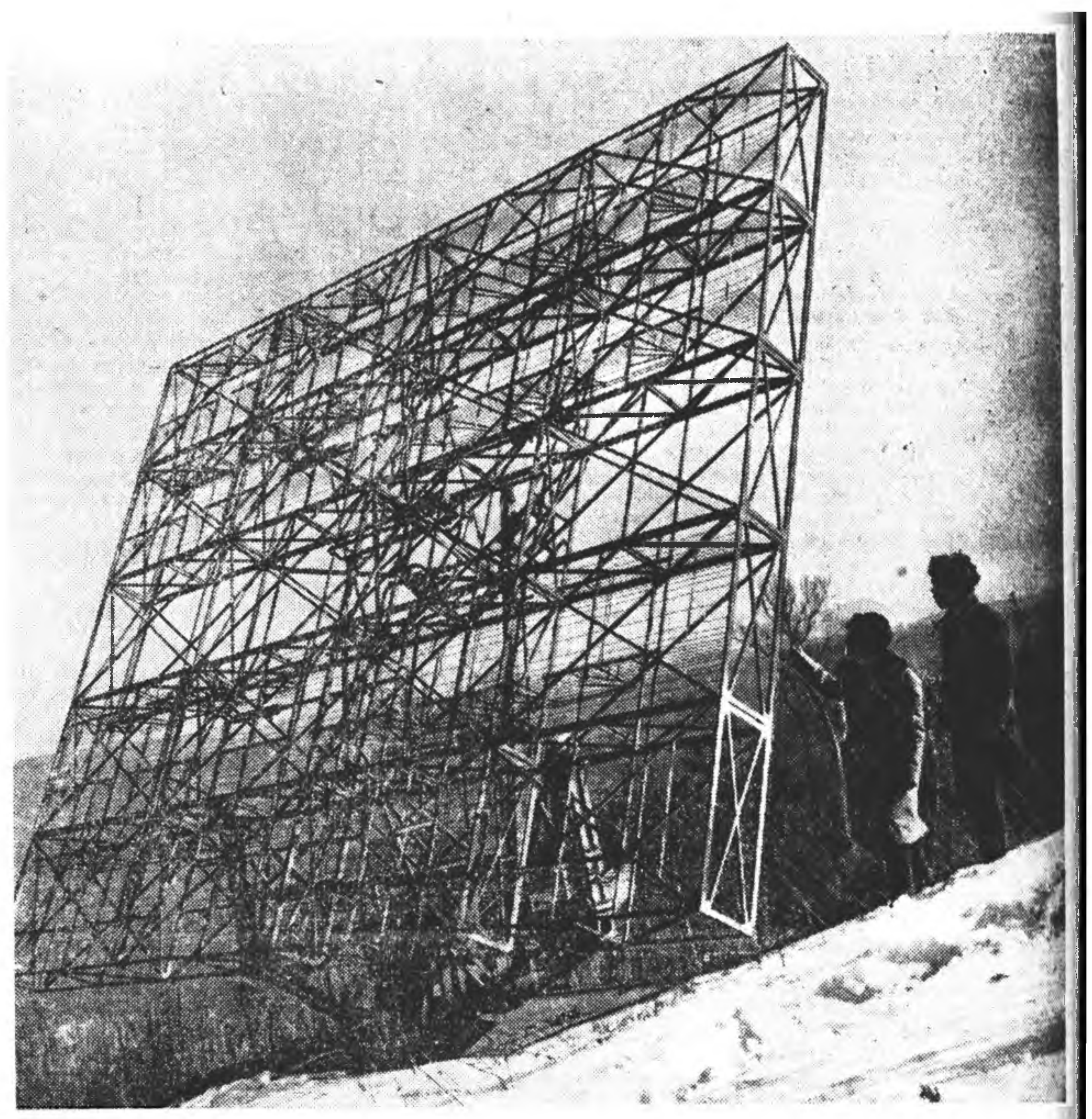

ПРИМОРСКО хизаар. Дальневосточно астрономическа станциин хүдэлмэрилэгшэд Наранай өөрсэ янзын 350 000 «портредые» киноплёнко дээрэ буулганхай. Примориин урда зүгэй толгойнуудай нэгэн дээрэ тодхогдоһон энэ станци мүнөө сагай оньһон түхеэрэлгэнүүдтэй—хүсэтэ дурамбай, радио-дурамбайнуудтай юм. Эдэнэй ашаар огторгойе шэнжэлдэг, Наранай дэлбэрэлтэ, толбонуудые буулгадаг, радио-элшэ тодожо абадаг байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дальневосточно толгойнуудай нэгэн дээрэ тодхогдоһон радио-дурамбайн антеннэ.

ТАСС-ай фотохронико.

БАРГАЖАНАЙ АЙМАГТА

БУЙЛУУЛАГДАҺАН ҺОЛООМОН

Үхэр малаа тобир тарган байлгажа, һү, мяха ехээр үгэдэг болохын тула Баргажанай түрүү колхоз, совхозуудаар эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана. Хурамхаанай совхозой һахалиин, Шаманкын, Доодо Хурамхаанай фермэнүүдтэ үдэртөө 27 тонно хүрэтэр һолоомон хэршэн буйлуулагдажа, үнеэдтэ үгтэнэ.

НАМАГ НУУРНУУД УСАДХАГДАНА

Нёдондо жэлдэ шэнээр эмхидхэгдэһэн машинно-мелиоративна станциин хүдэлмэришэд жэлэйнгээ дүн согсолбо. Галтайн, Аргадын, Шидхаанай үһа сөөрэмүүдые үгы болгохын тула 60 мянган кубическа метр газар малтагдаһан, 848 гектар газарай һөөг бургааһан усадхагдажа хахалагдаһан, 315 гектарай талмай тэгшэлэгдэһэн байна. Мүнөө станциин хүдэлмэрилэгшэд хойто жэлдэ намаг нуурнуудта бүри шанга добтолго хэхэеэ бэлэдхэжэ байна. Хэрбээ энэ жэлдэ «С-100» маркын 14, «ДТ-54» маркын 6 трактор ашаглагдаһан байгаа һаа, һаядаа үшөө хоёр-гурбан нэмэхээр хараалагдана.

ШЭНЭ БАЙРА

Баргажан тосхондо таряанай үрэһэ шэнжэлхэ лабораториин шэнэ байшан баригдажа байна. Уужам, сэбэр, элдэб түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан энэ лаборатори ерэхэ жэлһээ ашаглалгада үгтэхэнь.

166 ЦЕНТНЕР МЯХА БЭЛЭГЛЭБЭ

Дэрээнэй суута малшан Будажаб Сабхаев 13 жэл соо залуу мал харууһалха сагтаа гүрэндэ 10 гара мянган центнер мяха бэлэглээ гэжэ тодоруулагдаба.

Һаяхан нүхэр Сабхаев зундаа адуулһан 179 бүрүүдые тушааба. Дүрбэ һарын туршада бүхы малайнгаа шэгнүүр дунда зэргээр 166 центнерээр нэмээжэ шадаһан байгаа.

ХУРАМХААНАЙ МИЧУРИН

Шэмэрүүн уларилта Забайкальедэ виноград ургуулжа болохо юм гээд урдань хүнэй хэлээ һаа, хэн үнэншэхэ байгааб. Гэбэшье энэ жэлдэ Хурамхаанда ажаһуудаг Андрей Николаевич Князев гэгшэ 0,7 гектарта үрэ жэмэстэ модонуудые тарижа, нютагайнгаа ажалшадые һонирхуулан баярлуулаа. Тэрэнэй саад соонь яблокын олохон сорт, виноград болон бэшэшье зүйлнүүд дүүрэн.

Б. ЖАРГАЛОВ.

СПОРТ

БАРИЛДААШАДНАЙ ШАМБАЙНУУД

КАЗАНЬ. Дүрэ буляалдаагаар өөр хоорондын командын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эндэ үнгэргэгдэһэн байгаа. Россин Федерациин «Урожай» бүлгэмэй Центральна Соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө хори нэгэн область, хизаар, республиканүүдай мэдээжэ, бэрхэ барилдаашад сугларһан байна. СССР-эй спортын мастер Нима Ивахинов, нэгэдэхи разрядтайшуул — Саян Шохонов, Цырен Ардуев, Владимир Митриков, Степан Зандаев, Николай Лаврентьев, Апполон Михеев, Владимир Халтанов, Мэлс Харпухаев, Владимир Ванчиков гэгшэд республикынгаа нэрэ соло хамгаалхаар ошоһон байгаа.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр спортын мастер Нима Ивахинов оронной мэдээжэ бүхэшүүлтэй барилдахадаа, командадаа түрүүшын очко асарна. Ехэ барилдаанда түрүүшынхеэ хабаадалсаһан Цырен Ардуев (хүнгэншэг бэетэй), Владимир Митриков (дунда зэргын бэетэй) гэгшэд үетэн нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгаржа, дүрбэдэхи һуури эзэлнэ. Нүгөөдэ хүнгэншэг бэетэй, барилдаанай һайн дүршэлтэй болоҗо ябаһан Мэлс Харпухаев зургаадахи һуури эзэлжэ, СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэжэрхибэ. Тиихэдэ дундуурша шэгнүүртэй Саян Шохонов, хүнгэн бэетэй Владимир Ванчиков гэгшэд юһэдэхи һуури эзэлһэн байна.

Байгша оной Октябрь һарада Махач-Кала городто ВЦСПС-эй түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан манай бүхэ Владимир Халтанов 54 хүнэй дунда юһэдэхи һуури эзэлээ һэн. Харин мүнөө.. түгэсхэлэй тулалдаанда хүрэжэ, хоёрдохи һуури эзэлшэбэ ха юм. Тиигэжэ СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэбэ. Мүн хүндэ бэетэй Апполон Михеев хоёрдохи һуури эзэлжэ, баһал мастерай значок абаха болоол!

Дундуурша бэетэй Степан Зандаев оронойнгоо мэдээжэ бүхэшүүлтэй барилдахадаа, гурбадахи һуурида гаража, спортын мастерай нормо дүүргэжэрхиһэн байшоо.

Мүрысөөнэй дүн гаргахада Буряадай АССР-эй «Урожай» бүлгэмэй команда түрүү һуури эзэлжэ, РСФСР-эй «Урожай» бүлгэмэй Центральна Соведэй дамжуулгын шан абаһан, нютагаа бусажа ерэбэ. Үнгэрэгшэ жэлэй чемпион Яхадай АССР-эй команда гурбадахи һуури эзэлээ. Хоёрдохи һууриие Татарай АССР-эй команда эзэлһэн байна.

Н. ИВАНОВ.

ДУЛААН ОРОНОЙ АМИТАД—МАНАЙДА

Хэдэн зуун жэлэй урда манай үргэн Буряад орондо дулаан ороной амитад байрладаг юм гэһэн һураг суу үнинһөө хойшо тарадаг, тэдэ амитадай яһан олдодог болоһон байгаа. Жэшээнь, Сэлэнгын аймагта эртэ урда сагай амитад—хада уулаар зайгуултажа ябадаг бухэ, үһэтэй носорог, мамонт, мантан томо эбэртэй антилопууд, шубуудһаа—страус байрладаг гэжэ тодоруулагдаһан юм. Теэд страусай үндэгэнэй хальһан олдоошье һаа, яһаниинь олдодоггүй байһан. Би һаяшаг Толгойн үбэрөөр зайжа ябаһаар страус шубуунай һүүжын яһа оложо, омогорхоо, баясаа бэлэйб. Тэрэ олоһон яһаяа өөрынгөө гэртэхи музейдэ хадагалжа байнаб. Мүн тэрэ үдэр манай нютагта хомороор үзэгдэдэг хээрын миисгэй—манул барижа, арһыень абааб. Тэрэ намайе обёоромсооро үһэеэ үрзылгэн, гэрэй миисгэйдэл эрхиржэ, добтолхо тэмдэг үзүүлбэ. Тиихэдэнь буудажа унагааһан байгааб.

Дулаан орондо байрладаг ногоон баха манай эндэ дайралдадаг юм. Тэрэ баха сонхын шэл дээгүүр аймшагтай түргөөр ябахадаа хүн бүхэниие һонирхуулдаг. Мүн эдэнэрһээ гадна, хүхэ шаазгай байрладаг. Хомор болоһон энэ шубуун Сэлэнгэ голдо, Уссуриин хизаарта дайралдадаг. Хүхэ шаазгай үбэлэй үедэ шасаргана ехээр хюдажа, хоро хүргэдэг юм.

М. БАКУТИН,
биологиин эрдэмэй кандидат.

Совет арадта амаршалга

ПРАГА, ноябриин 16. (ТАСС). Москвагайхид, ленинградайхид, киевэйхид болон советскэ бусад город, тосхонуудай хүн зондо хэдэн олон мянган амаршалгануудые, хани барисаанай, эб найрамдалай эстафетэдэ хабаадагшад совет хилэ тээшэ асаржа ябана. Энэ эстафетэ Прагын Староместскэ талмай дээрэһээ ноябриин 6-да эхилээ һэн.

Эстафетэдэ хабаадагшад бүхы Чехи болон Муравы соогуур ябажа гараад, Словакиин газар дээрэ ороо. Словакиин ниислэл—Братиславын олон түмэн хүнүүд городойнгоо үйлсэнүүдтэ гаража, хани барисаанай болон эб найрамдалай түлөөлэгшэдые амаршалаа. Гвездославай нэрэмжэтэ талмай дээрэ ажалшадай ехэ митинг болоҗо, Советскэ Союзай арадуудтай Чехословакиин арадай нэгэдэлые болон эбдэршэгүй хани барисаае бэхижүүлхэ шууд сэхэ дура хүсэлтэй байһанаа митингдэ хабаадагшад дахяад харуулаа.

Эстафетэдэ хабаадагшад мүнөөдэр хилые шэглэн гараа. Тэдэнэр Советскэ Союзай түлөөлэгшэдтэй ноябриин 21-дэ уулзаха юм.

Эстафетын гараһан бүхы замые аха дүүгэй болон хани барисаанай зам гэжэ Чехословакиин ажалшад нэрлэхэ ёһоороол нэрлэдэг байна. Чехословацко-советскэ хани барисаанай митингнүүд, демонстрацинууд болон манифестацинууд энэ замдань зүн дэгээн болоно.

„Морской дракон" Японһоо гаража ошобо

ТОКИО. (ТАСС). Японой Сасебо портдо анха түрүүн ерэһэн Америкын «Морской дракон» гэжэ үһан доогуур ябадаг онгосо эндэ гурбан үдэрэй турша соо байһанайнгаа һүүлээр ноябриин 14-дэ портһоо хайшаашьеб гаража ошоо.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлые шангадхаха

ДЕЛИ, ноябриин 16. (ТАСС). Эб найрамдалай, харилсаа холбооной түлөө уласхоорондын конференци үсэгэлдэр эндэ нээгдэжэ, 30 шахуу делегат үгэ хэлээд байна. Тэдэнэр эб найрамдалай түлөө тэмсэлые шангадхаха шухала байһан тухай хэлээ, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политикые дэмжээ, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хурааха, ядерна туршалгануудые хүсэдөөр хорихо шухала гээ. Анголын, Португалиин, Гвинейн, Мозамбигай, Конгын, Урда Вьетнамай арадуудта эсэргүүгээр империалистнуудай хэжэ байһан шүһата дайн байлдаае болюулха, Кубын болон Лаосой арадуудта эсэргүүгээр Америкын империализмын гаргадаг хорото ааша-нуудые болюулха, Урда Африкада үндэһэ яһанай илгаа гарган, алалга хюдалга хэлгэдэ эсэс табиха тухай делегадууд эрилтэ хээ.

НАТО-гой олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүд байгуулагдаа һаа, Баруун Германиин милитаристнуудай гарта ядерна зэбсэг үгэхэ, эб найрамдалда бүри ехэ гай түбэг татаха гэжэ Чилиин, ГДР-эй болон Францын түлөөлэгшэд онсолон тэмдэглээ.

Ядерна ракетэнүүдээр хангагдаһан үһан доогуур ябадаг онгосонуудые Номгон далайн район тээшэ эльгээхэ гэһэн США-гай түсэбүүдые Японой делегат буруушаагаа. Номгон далай шадарай район амгалан ёһоной зоно байха ёһотой гээд тэрэ мэдүүлһэн байна.

Ядерна зэбсэггүй зононуудые байгуулхын түлөө, элдэб бүхы түхэлэй ядерна зэбсэгүүдые хорихын түлөө, колониализмые болон үндэһэ яһанай илгаа гаргаха ябадалые усадхахын түлөө, бусадай газар дээрэһээ хариин бүхы сэрэгүүдые гаргахын түлөө, хариин бүхы сэрэгэй баазануудые усадхахын түлөө бүри ехэ эршэтэйгээр тэмсэхыень Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй түрүүлэгшэ Джон Бернал конференцидэ хабаадагшадта эльгээһэн амаршалга соогоо уряалаа.

Джон Голланай мэдүүлгэ

ЛОНДОН, ноябриин 16. (ТАСС). 13 жэлэй турша соо засагаа барижа байһанайнгаа һүүлээр консерваторнуудай диилдэлгэ үгаа ехэ политическэ удха шанартай. Энэ хадаа Англиин политическэ хүгжэлтэдэ шэнэ шатын эхи табижа шадаха гээд Великобританиин коммунис партиин генеральна секретарь Джон Голлан партиин гүйсэдкомой заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Хэлэһэн үгэнь «Дейли Уоркер» газетэдэ мүнөөдэр толилогдоо. Энэ үгэ хэлэхэдээ, Джон Голлан хадаа лейбористнуудай засагаа барижа ороһонһоо хойшо орон доторхи политическэ байдалай ямар болоһондо сэгнэлтэ үгөө, шэнэ правительство тушаа Великобританиин коммунис партиин ямар хараа бодол баримталха байһыень найруулан хэлээ. Лейбористнуудай правительствын абаһан ямаршье прогрессивнэ хэмжээ ябуулгануудые бидэнэр, коммунистнууд дэмжэхэбди гээд тэрэ мэдүүлээ.

Үргэн олон арад зоной аша туһада таарууугаар лейборис правительствын абаһан хэмжээ ябуулгануудые Англиин коммунистнууд дэмжэхэ гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, Джон Голлан иигэжэ заагаа. Правительствын дотоодын болон гадаадын политика олониитэ ажалшадай хүдэлөөнэй хүсэн болон далайсаһаа нилээд ехээр дулдыдаха.

Бүгэдэ ниитын һунгалтын үедэ түйлагдаһан политическэ илалтые саашадань хүгжөөхэ, консерваторнуудай хүсэдөөр илагдатар үргэлжэлүүлхэ зам иимэ байна гээд тэрэ хэлээ.

Һунгалтын урда тээ коммунис партиин ябуулһан кампаниие Джон Голлан шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлһэн байна. Удаадахи һунгалтануудта компартиһаа бүри олоор кандидадуудые дэбжүүлхэ, олониитэ арадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри бүри үргэнөөр ябуулха, тиихэдээ, ороной үмэнэ табигдажа байһан эгээн хурса, гол шухала асуудалнуудта түшэглэхэ шухала гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Урда Вьетнамда байлдаанууд болоно

ПАРИЖ, ноябриин 16. (ТАСС). Урда Вьетнамай патриотическа хүсэнүүд бүхэлэгдэһэн хоёр тосхониие ноябриин 14 болон 15-да добтолоо. Эдэ тосхоной нэгэниинь Сайгонһоо зүүн-хойшоо 60 тухай километртэ оршодог юм. Франс Пресс агентствын корреспондентын Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор энээн тухай мүнөөдэр Урда Вьетнамай ниислэлдэ соносхогдоо.

Правительственна сэрэгүүдэй талаһаа 13 хүн алуулаа, 16 хүн шархатаа, 19 хүн һураггүйгөөр үгы болоо.

Вьетнам арадтай һанал нэгэдэлгэ

ХАНОЙ, ноябриин 16. (ТАСС). Америкын империализмда эсэргүүсэн, эб найрамдал хамгаалхын түлөө тэмсэжэ байһан вьетнам арадтай һанал нэгэдэлгын уласхоорондын конференци үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри Вьетнамай Эсэгэ ороноо хамгаалгын фронтын ЦК-гай, Эб найрамдал хамгаалха вьетнамска комитедэй, Ази, Африкын арадуудтай һанал нэгэдэлгын вьетнамска комитедэй үүсхэлээр баталан абтаа.

Даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор ноябриин 25-да Ханойдо болохо энэ конференцидэ уласхоорондын найман организациин түлөөлэгшэд, социалис оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, мүн Ази, Африкын, Латиин Америкын оронуудай—хамта 50 делегаци, тэрэшэлэн Урда Вьетнамые сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй национальна фронтын делегаци хабаадаха байна.

Шахардуу байдал

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 16. (ТАСС). Бразилиин Гояс штадтахи байдал шахардуу шанга болоо. Информационно агентствэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор энэ штадай губернатор Маура Боржес «һүүдхэлтэ ябуулга» хээ гэжэ түбэй засагархидаар гэмнэгдээд, тушаалһаа гаргагдаха болоо. Гэбэшье Боржес энэ шиидхэбэриинь дүүргэлтэ болгохоһоо арсаад, тэрэниие дэмжэхыень уряалан, штадайнгаа хүн зондо радиогоор хандаа.

Правительствада үнэн сэхэ байдаг сэрэгэй частьнууд Гояс штат эльгээгдэһэн байна.

Нюуса заседани

БОНН, ноябриин 16. (ТАСС). Баруун Европын союзай соведэй заседани мүнөөдэр Боннодо гадаадын хэрэгүүдэй министерствын байшан соо нээгдэбэ. Баруун болон Зүүн оронуудай хоорондохи харилсаануудай асуудалнууд, НАТО-гой болон Европодохи политикын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ. Заседани тон нюусаар үнгэрнэ.

НАТО-гой «олон талын хабаадалгатай хүсэнүүдые» байгуулха асуудал зүбшэн хэлсэлгын гол тема болоо гээд журналистнууд заана.

ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Шредер заседани дээрэ түрүүлэгшээр һууна.

Бундесвер зэбсэгжэнэ

БОНН, ноябриин 16. (ТАСС) «Норд» болон «Зюд» гэжэ авиационно промышленностиин нэгэдэлдэ ородог Баруун Германиин армиин 20 транспортна вертолёт байгуулха талаар бундесверэй (Баруун Германиин армиин) захил удахагүй дүүргэжэ ороходнь. Баруун Германиин обороной министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор эдэ вертолёдууд бундесверэй хүурай газарай болон авиационно частьнуудые зэбсэглэхын тулада хэрэглэгдэхэ юм.

ҮБЭЛЭЙ ЭХИН

(Фенологой тэмдэглэл)

Ноябрьда республикын эхэнхи газар дайда дээрэ хуудам намар барагдажа, үбэл болоҗо эхилнэ. Үдэр ерэхэ тума улам хүйтэрнэ, байн байн саһан хада уула, тала дайдые хушана.

Зарим жэлдэ ноябриин түрүүшын хахадта урин дулаан байжа, үдэртөө 5—12 градус хүрэтэр дулаардаг. Тиимэ үдэрнүүдтэ ороһон саһан хайлажа соохорлодог.

Хүйтэн даамайра даамайраһаар гол горходто зайр орошодог байха юм. Хоёр-гурбан һүни удаагүүр хүйтэн хонохолоор үһан хадаалдаг байна. Энэ жэл ноябриин түрүүшын табан хоногто хүйтэрэд гэхэдэнь, Улаан-Үдэ город шадар ноябриин 6-да Сэлэнгэ мүрэн хадаалжархёо. Үһанай мүльһөөр хушагдалга олон жэлдэ шэнжэлэгдэһэн дунда зэргын болзорһоо аяар долоон хоногоор түрүүлээ.

Республикын эхэнхи газар дайда дээрэ ноябрь һарада дунда зэргээр 9—13 градус хүйтэн болодог. Гиихэдэ хойто аймагуудта 18—20 градус хүйтэрдэг байха юм. Һарын һүүлээр зарим үдэрнүүдтэ һүниидөө хүйтэрэн гэхэдээ 30—40 градус болошодог.

5—10 миллиметр саһан ородог. Ехэнхидээ Байгал шадар саһатай байдаг гээшэ. Тэндэ һарын һүүлээр хододоо шахуу саһа шуурган болодог байна. Хада уулаар үргэлжэдөө саһан бургадаг байха юм.

Орой болотор саһанай оронгүй байхада тала дайда нюсэгэн байжа, шанга һалхинай бууxалаар тооһо шорой үргэгдэдэг.

Ноябрьда дулааралга октябриин уларилһаа дулдыдадаг. Тиимэ жэлдэ зарим ургамал хэнзэлэн сэсэглэдэг, үшөөһэ бургааһан гүлгэлдэг байха юм.

Үдэрэй улам богони болоҗо, саһанай нэмэхэ бүри шубууд болон ан үбэлжэхэ газараа олодог. Жэшээнь, ноябрьда сахали болон бусад шубууд Байгал дээрэ үзэгдэдэг байна. Ангарай эхин багта элдэб нугаһад үбэлжэдэг байха юм. Юуб гэхэдэ, шубууд ехэнхи сагаа эдихэ юумэ бэдэржэ барадаг гээшэ. Саһа багатай жэлдэ бүхэли ноябрь соо хүра шубуун эдихэ юумэ бэдэрэн, шугы бургааһан соогуур байрлана. Һойр шубуун шэнэһэнэй мүшэдтэ дуратай. Торхируу һөөг бургааһан, арал согуур байрладаг юм. Энэ шубуун эдихэ дэб буртаг үбһэнэй үрэһэ эдидэг байна.

Үбэл болохолоор шаазгай, турлааг, итаг шаазгай айлай газаагуур байрлажа, элеэ хоолой үбдэл сүдэл суглуулдаг байнхай. Хүхэ бүхэ гэр бууса тойрон байрлана. Тэрэ шубуун саад сэсэрлиг соогуур ургадаг модоной холтоһон доогуур хүрэһэн хорхой шумуул түүжэ, тэрэниие ургамалай хоротонһоо сэбэрлэнэ. Хүхэ буха үбэлэй үедэ нэгэ газарһаа нүгөө газар нүүхэдээ 100-һаа 1000 километр хүрэтэр ошодог байха юм. Сагай дулаархалаар нютагаа бусадаг байна.

Холын хойто зүгтэ байрладаг шара шубуун эдихэ юумэнэй хомордоһон дээрэһээ урда зүг барин нииһэжэ, манай эндэ ерэжэ үбэлжэдэг гээшэ. Мүн бэшэшье шубууд эндэнэй байрладаг.

Боро гүрөөһэн саһа багатай, нарһан модотой ой соогуур байрлана. Тэрэниие зүбшөөлгүйгөөр агнажа болохогүй.

Тала дайдаар үнэгэн хулгана шалан зайгуултадаг байна. Ноябрьда хэрмэ, булга болон бусад ан барилга түлэг дундаа. Энэ үедэ мүльһэн дороһоо загаһа барилга эхилдэг.

Ноябриин эсэс хүрэтэр ехэнхидээ саһан орошоһон байдаг. Мүнөө жэлэй ноябрь 1963 оной ноябриин уларилтай адлирхуу байба.

Ин. КОТОВ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор республика доторнай үүлэгүй, сэлмэг байха хүлеэгдэнэ. Хойто аймагуудта 8—10, бэшэ аймагуудта 3—8 градус, Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 20, үдэрөө 4—6 градус хүйтэн байхаар багаа дана.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00273. Зак. № 1153.